

**TÜRK TİCARET KANUNU
TASARISI**

KONFERANS

BİLDİRİLER-TARTIŞMALAR

13 - 14 Mayıs 2005

BANKA VE TİCARET HUKUKU ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ
Türkiye İş Bankası Vakfı - Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi

TÜRK TİCARET KANUNU TASARISI'NDA KIYMETLİ EVRAK HUKUKU KİTABINDA YAPILAN DÜZENLEMELER VE DEĞİŞİKLİK ÖNERİLERİMİZ

Yrd. Doç. Dr. Şafak NARBAY*

I- GİRİŞ

Türk Ticaret Kanunu Tasarısı'nda, en az değişiklik yapılan bölüm, "Kıymetli Evrak" kitabıdır. Bu durumun sebebi, TTK'nın kıymetli evraka ilişkin hükümlerinde, 50 yıla yaklaşan uygulamada çek dışında değişiklik ihtiyacının ortaya çıkmaması; ayrıca, bu hükümlerin sınır aşan nitelikleri dolayısıyla uluslararası toplumun bir parçasını oluşturmaları nedeniyle tek taraflı değişiklik yapılmasına sıcak bakılmaması olmuştur¹. Nitekim, Tasarı'nın genel gerekçe kısmında, "III. Kıymetli Evrak Kitabı" başlığı altında *gerçekleştirilenler "bazı çeviri yanlışlıkları düzeltilmiş, çelişkiler ortadan kaldırılmıştır."* şeklinde ifade edilmiştir. Maddelere ilişkin gerekçe kısmında da, *Tasarı'da poliçeye ilişkin 11 maddede (674, 694, 695, 699, 703, 710, 711, 712, 719, 732 ve 733. maddeler) "kaynak kanuna uygun" bir şekilde yapılan düzeltmeler hakkında, gerekçelendirme yapılarak "Kıymetli Evrak Kitabı" hakkındaki açıklamalara son verilmiştir.* Bu görünüm ise, Tasarı'da kıymetli evrak kitabında sadece 11 maddede değişiklik yapıldığı izlenimini vermektedir. Oysa, yapılan değişiklikler bu maddelerle sınırlı değildir. Kıymetli Evrak

(*) Atatürk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ticaret Hukuku Anabilim Dalı Öğretim Üyesi

(1) *Tekinalp*, "40. Yılında Türk Ticaret Kanunu" hakkında İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde yapılan toplantı kitabının "Kıymetli Evrak" başlığı altında bu durumu şu şekilde açıklamaktadır: *"Kıymetli evraka ilişkin hükümler sınır aşan nitelikleri dolayısıyla uluslararası toplumun bir parçasını oluşturmaktadır. Bu sebeple bu hükümlerde, tek taraflı değişikliğe gidilmesine taraftar değiliz. Bu tür düzenlemeler Türkiye'yi söz konusu toplumda yalnız bırakabilir ve ticaretimizi olumsuz yönde etkileyebilir. Kıymetli evrak hukukunda yapılabilecek değişiklikler, çeviri yanlışlarının düzeltilmesi, rücuda ödenen faiz dolayısıyla Yargıtay'ın iki dairesi arasında çıkmış bulunan ihtilafın, kronik enflasyon göz önünde tutularak alacaklılar lehine giderilmesi ve bir de hatır senetlerinde kötüye kullanmanın sınırlarına ulaşmış bulunan uygulamaya sınır getirilmesidir."* [*Tekinalp*, Ünal: Kıymetli Evrak, 40. Yılında Türk Ticaret Kanunu, İstanbul 1997, s. 223. (40. Yılında Türk Ticaret Kanunu)].

Kitabında gerçekleştirilmiş olan tüm değişiklik ve düzenlemeler, Tasarı'da, madde gerekçelerine tam olarak yansıtılmamıştır².

Dikkati çeken ilk nokta, Tasarı'da kıymetli evraka ilişkin maddelerin sayısında bir azalmanın olduğudur. Bunun nedeni, 6762 sayılı TTK'da "Kıymetli Evrak Kitabı" içinde yer alan "*Taşıma işleri*"nin, öğretilerdeki haklı eleştiriler³ doğrultusunda, ayrı bir kitapta (Dördüncü Kitap⁴) "*Taşıma İşleri*" başlığı altında düzenlenmesidir.

Buradaki konuşmamızda, Ticaret Kanunu Tasarısı'nda Kıymetli Evrak Kitabında yapılan değişikliklerin tümü üzerinde durulmayacak, *en önemli gördüğümüz değişiklikler* dikkatlere sunulmaya çalışılacaktır. Aynı zamanda, Tasarı'da yer almasını düşündüğümüz birtakım "*düzenleme*" ve "*düzeltilmeler*" hakkında da görüşlerimiz ortaya konulacaktır.

II- TASARI'YLA KIYMETLİ EVRAK KİTABINDA YAPILAN DEĞİŞİKLİKLER VE ÖNERİLERİMİZ

A- Kıymetli Evrakın Genel Hükümleri

1- *Ciro ve Zilyetliğin Geçirilmesi*

Tasarı md. 648, f. 2'de, 6762 sayılı TTK md. 560, f. 2'nin "*Devir için, tam ciro ve senedin teslimi kâfidir*" hükmü, "*Devir için ciro ve senedin zilyetliğinin geçirilmesi yeterlidir*" şeklinde ifade edilmiştir. *Tasarı'daki fıkra metninde iki değişiklik yapılmıştır. Birincisi*, 6762 sayılı

(2) Örneğin, "*1. Hâmilin hakkı*" kenar başlıklı, yürürlükteki Kanun md. 637, f. 1, b. b hükmü "*vadenin gelmesinden itibaren işleyerek yüzde on hesabıyla faizi*" şeklindedir. Hüküm bu haliyle, hem öğreti hem de Yargıtay uygulamasında eleştiri konusu edilmiş; değişik görüşlerin ileri sürülmesine neden olmuştur. Tasarıda bu eleştiri ve görüşler (bu konuda geniş açıklamalar ve Yargıtay uygulaması hakkında bkz. *Öztaş*, Fırat: Kıymetli Evrak Hukuku, 2. Bası, Ankara 1997, s. 750 ve dp. 188, 189, s. 751; *Poroy*, *Reha/Tekinalp*, Ünal: Kıymetli Evrak Hukuku Esasları, Genişletilmiş 15. Bası, İstanbul 2001, s. 186, N. 314) dikkate alınmış ve hüküm değiştirilerek "*ödeme tarihinden itibaren bu tutarın faizini*" olarak düzenlenmiştir. Buna karşılık, Tasarı'da madde gerekçelerinde, yapılan bu değişiklik ile ilgili bir açıklama bulunmamaktadır (Aynı şekilde bkz. md. 726, f. 1, b.b; md. 729, f. 2; md. 831 düzenlemeleri). Hemen ifade edelim ki, bu maddeler, örnek kâbilinden zikredilen maddeler olup; tek tek maddelere ilişkin aşağıdaki açıklamalarımızda yeri geldikçe, değişiklik yapılan ancak *gerekçelendirilmeyen* düzenlemeler belirtilecektir.

(3) *Ülgen*, Hüseyin: 40. Yılında Türk Ticaret Kanunu Semineri Tartışmaları, İstanbul 1998, s. 110; *Kaya*, Arslan: 40. Yılında Türk Ticaret Kanunu Semineri Tartışmaları, İstanbul 1998, s. 110; *Ulaş*, Işıl: 40. Yılında Türk Ticaret Kanunu Semineri Tartışmaları, İstanbul 1998, s. 109.

(4) Bu kitap, 6762 sayılı TTK'da "*Deniz Ticareti*" başlığını taşımaktadır.

TTK md. 560, f. 2'de yer alan "tam" ifadesi metinden çıkarılmak suretiyle bir çeviri yanlışlığı düzeltilmiş⁵ ve senedin devrinin sadece "tam ciro ile yapılabileceği gibi" bir yanlış anlayışın önüne geçilmiştir. İkincisi ise, yürürlükteki fıkra da geçen "senedin teslimi" ifadesinin yerine, öğretide de haklı olarak belirtildiği üzere⁶, mehz Kanun'a (OR 968, f. 2) daha uygun ve doğru bir çeviri olan "senet zilyetliğinin geçirilmesi" ibaresi kullanılmasıdır. Bu doğrultuda, yürürlükteki Kanun md. 593, f. 1 (Tasarı md. 681, f. 1) ve md. 596, f. 1 (Tasarı, md. 684, f. 1) yer alan "teslim" kelimesi de, Tasarıda, doğru çeviri olan "senet zilyetliğinin geçirilmesi" ibaresi ile değiştirilmiştir.

Buna karşılık, Tasarı md. 649, f. 1 (6762 sayılı Kanun md. 561, f. 1), md. 788, f. 1 (6762 sayılı Kanun md. 700, f. 1) ve md. 838, f. 1 (6762 sayılı TTK md. 750, f. 1) hükümlerinde, aynen yürürlükteki Kanunda olduğu gibi "teslim" kelimesi kullanılmıştır. Oysa, bu maddelerde de "teslim" kelimesinin yerine, doğru ifade ve çeviri olan "zilyetliğin geçirilmesi" ibaresi yer almalıdır⁷.

2- Dönüştürme

Tasarı md. 650'nin kenar başlığı, yürürlükteki maddenin kenar başlığında olduğu gibi (6762 sayılı TTK md. 562) "Tahvil"dir. Kıymetli evraka ilişkin maddelerde yapılan sadeleştirmeye paralel olarak, bu maddenin kenar başlığının "tür değiştirme" veya "dönüştürme" olması daha yerinde olacaktır.

Diğer taraftan, Tasarı'da, yürürlükteki maddede olduğu gibi, "nama yazılı senedin emre yazılı senede" ve "emre yazılı senedin nama yazılı senede" dönüştürülmesi hususu düzenlenmemiştir. Bu durum, yürürlükteki düzenleme hakkında öğretide eleştiri konusu yapılmıştır⁸.

(5) Bu fıkranın Türkçeye yanlış çevrildiğine ilişkin bkz. *Kınacıoğlu, Naci: Kıymetli Evrak Hukuku*, 5. Baskı, Ankara 1999, s. 42; Yazar, fıkranın Türkçe'ye "Senedin teslimi ile birlikte doldurulmuş ciro, yeterli bir devir şekli sayılır." şeklinde doğru çevirisinin yapılacağını ifade etmektedir (bkz. s. 42, dp. 38).

(6) *Helvacı, Mehmet (Ülgen, Hüseyin/Kendigelen, Abuzer/Kaya, Arslan): Kıymetli Evrak Hukuku (Ders Kitabı)*, İstanbul 2004, s. 45, N. 41; Yazar, 6762 sayılı TTK md. 560, f. 2 hükmünde anılan "teslim" in "zilyetliğin devri" şeklinde anlaşılması gerektiğini ifade etmektedir.

(7) *Poroy/Tekinalp*, çekin devrine ilişkin açıklamalarında, emre yazılı bir çekin "ciro" ve "zilyetliğin geçirilmesi" suretiyle devredilebileceğini belirtmekte ve 6762 sayılı TTK md. 700, f. 1'de yer alan "... ciro ve teslim yoluyla devredilebilir." hükmünün "ciro ve zilyetliğin geçirilmesi" olarak anlaşılması gerektiğini dolaylı bir şekilde ortaya koymaktadır (*Poroy/Tekinalp*, s. 256, N. 458).

(8) *Domaniç*, nama yazılı senetlerin emre, emre yazılı senetlerin nama dönüştürülmesine ilişkin bir hükmün yasada yer almamasını bir ihmal olarak

Tasarı'da, bu eleştiriler dikkate alınmamıştır. Sebebi, mehz Kanun'daki düzenlemenin de aynı hususu düzenlememiş olmasıdır.

Kanaatimizce maddenin, öğretide yapılan eleştiri ve öneriler doğrultusunda yeniden ele alınması ve madde metnine, "*nama yazılı senetlerin emre*", "*emre yazılı senetlerin nama dönüştürülmeleri*" hakkında bir fıkra hükmünün eklenmesi yerinde olacaktır. Fıkra şu şekilde düzenlenmelidir:

"(3) *Nama yazılı senetlerin emre yazılı senet haline getirilmesinde, nama veya emre yazılı senetlerin hâmiline yazılı senet haline getirilmesindeki birinci fıkra hükmü; emre yazılı senetlerin nama yazılı senet haline getirilmesinde ise, hâmiline yazılı senetlerin nama veya emre yazılı senet haline getirilmesine ilişkin ikinci fıkra hükmü kıyasen uygulanır.*"

B- Poliçeye İlişkin Maddeler

1- "*Poliçeyi Düzenleyen*" Kavramı

Tasarı'da, poliçeyi çeken kişi "*düzenleyen*" kavramı ile ifade edilmiş ve poliçe kısmının tamamında bu kavram kullanılmıştır (aynı durum diğer kambiyo senetleri olan bono ve çek için de söz konusudur). Bu durumun sebebi gerek mehz İsviçre Borçlar Kanunu (OR md. 990-1144) gerek Alman Poliçe Kanunu (*Wechselgesetz* md. 1-98) ve Alman Çek Kanunu'nda (*Scheckgesetz* md. 1-66) "*poliçe ve çeki keşide eden*", "*bonoyu düzenleyen*" kişi için tek bir kavramın (*aussteller*) kullanılmış olmasıdır. Bu kavram, Tasarı'da, her üç kambiyo senedi için de ortak bir şekilde "*düzenleyen*" olarak yer almıştır. Oysa, üç taraflı ve temelde bir havale ilişkisi olan poliçe için (aynı şekilde çek) "*düzenleyen*" kavramının kullanılması bu senetleri ifade açısından yerinde değildir. Yürürlükteki Kanunumuzda poliçe ve çek için, bir keşide etme durumu söz konusu olduğundan, bu senetleri çeken kişi "keşideci", bir düzenleme durumu söz konusu olduğu için de bono hakkında "tanzim eden" kavramı kullanılmıştır. Dolayısıyla poliçe ve çekin düzenlenmesi değil, "*keşide edilmesi*", bu senetlerdeki üçlü ilişkiyi daha doğru bir şekilde ifade etmektedir. "*Düzenleme*" kavramı hukukî niteliği itibarıyla "*mücerret bir*

değerlendirmekte ve "*nama yazılı senetlerin emre*" dönüştürülmesinde, "*nama ve emre yazılı senetlerin hâmiline*" dönüştürülmesindeki usulün, "*emre yazılı senetlerin nama*" dönüştürülmesinde de "*hâmiline yazılı senetlerin nama ve emre*" dönüştürülmesindeki usulün uygulanmasının doğru olacağını ileri sürmektedir (*Domanıç*, Hayri: Kıymetli Evrak Hukuku, İstanbul 1975, s. 42); *Öztaş* da, 6762 sayılı TTK md. 562'deki düzenlemenin eksik olduğunu ifade etmektedir (*Öztaş*, s. 255). Ayrıca bkz. *Helvacı (Ülgen/Kendigelen/Kaya)*, s. 65-66, N. 151-158.

borç ikrarı" olan ve *"ikili bir ilişki"* içeren bono açısından doğru bir kullanım şekli olacaktır⁹.

Bu nedenle, Tasarı'da poliçe ve çeki çeken kişiler için *"düzenleyen"* değil, yürürlükteki Kanunda olduğu gibi *"keşideci"* kavramının kullanılması daha yerinde olacaktır.

2- Poliçede Muhatabın Adı ve Soyadı

Tasarı'da, bir poliçede yer alması gereken unsurları belirten 671'inci maddenin 1'inci fıkrasının c bendi (6762 sayılı TTK md. 583, f. 1, b. 3), *"ödeyecek olan kişinin (muhatabın) ad ve soyadını, ... içerir."* şeklindedir. Düzenleme bu haliyle, bir poliçede muhatap olarak sadece gerçek kişilerin bulunabileceği izlenimini vermektedir¹⁰. Mehaz Kanun'a baktığımızda, ilgili düzenlemede (OR md. 991, f. 1, b. 3) *"muhatabın adı"*ndan söz edilmektedir¹¹.

(9) Nitekim öğretide de, bono için zaman zaman kullanılan *"keşideci"* kavramının yerinde olmadığı; çünkü, keşide etmenin üçüncül bir kişi üzerine o kişiye hitaben senedin düzenlenmesi anlamını taşıdığı, bu nedenle *"keşideci"* teriminin poliçe ve çeki hasredilmesinin daha doğru olacağı ifade edilmiştir (*Poroy/Tekinalp*, s. 232, dp. 1). *Öztaş* da, bonoyu düzenleyen, poliçedeki keşideciye karşılık geldiğini, bonoda bir keşide (*ziehung, tiraye*) söz konusu olmadığından, kanun koyucunun, bonoyu düzenleyen kimse için *"keşideci"* kavramını değil de *"tanzim eden (düzenleyen)"* kavramını kullanmasının yerinde bir tutum olduğunu ifade etmektedir (*Öztaş*, s. 1014); aynı doğrultuda *İmregün*, Oğuz: Kıymetli Evrak Hukuku, 3. Bası, İstanbul 2003, s. 108, dp. 4.

(10) 6762 sayılı Kanun md. 583, f. 1, b. 3 hakkındaki görüşler için bkz. *Karayalçın*, Yaşar: Ticaret Hukuku, III. Ticarî Senetler (Kambiyo Senetleri), 4. Baskı, Ankara 1970, s. 106-108; *Öztaş*, s. 455; *Kınacıoğlu*, s. 107, dp. 15.

(11) *Karayalçın*, s. 106; Yazar, muhatabın *"adı"*ndan gerçek kişilerde *"ad ve soyad"*ın anlaşılması gerektiğini; tacirlerde ise, firmanın tam olarak yazılmasının şart olmayıp, muhatabın kimliğini belirtecek bir ismin bulunmasının yeterli sayılacağını belirtmektedir. *Öztaş* da *"soyadı"* kelimesinin herhangi bir gerekçe gösterilmeden Meclis Komisyonu'nca metne ilâve edildiğini ve mehaz Kanunda bulunmadığını belirtmektedir (*Öztaş*, s. 455). *Ülgen* de, muhataba ilişkin açıklamalarında, poliçenin bir tüzel kişi üzerine keşide edildiği durumda, muhatap kısmına, tüzel kişinin niteliğine göre, *"dernek ve vakıflarda tüzel kişinin adı"*nın, *"ticaret şirketlerinde ise ticaret unvanı"*nın yazılması gerektiğini ortaya koymaktadır [*Ülgen (Helvacı/Kendigeleni/Kaya)*, s. 84, N. 22]; aynı doğrultuda bkz. *İmregün*, s. 42-43; *Pulaşlı*, Hasan: Kıymetli Evrak Hukuku, Yenilenmiş 6. Baskı, Adana 2004, s. 88; *Bozer/Göle* de, poliçenin, tüzel kişiler üzerine de çekilebileceğini belirttiikten sonra, tüzel kişinin soyadının söz konusu olmadığını, bu hükmün tüzel kişiler hakkında uygulanmasının düşünülemeyeceğini; tüzel kişilerden tacir niteliğini taşıyanlar üzerine çekilecek poliçede ise, bunların ticaret unvanının yer alması gerektiğini, isabelli bir ayırım yaparak, ifade etmektedir (*Bozer, Ali/Göle*, Celal: Kıymetli Evrak Hukuku, Ankara 2004, s. 49-50); Alman doktrininde *Baumbach/Hefermehl* ise, *"name"* kelimesinin, bir kişiyi diğer kişilerden gerek *"haricen"* gerek *"ifade itibarıyla ayırt eden ibare"* olarak anlaşılması gerektiğini; bir tacirin *"ticari*

Kanaatimizce, bu konudaki tereddütler, Tasarı md. 671, f. 1, b. c hükmünün, "ödeyecek olan kişinin (muhatabın) adını" şeklinde değiştirilmesi ile giderilecektir. Ancak buradaki "ad" kelimesi gerçek kişiler için "ad ve soyad", tacir olmayan tüzel kişiler için "tüzel kişinin adı", tacir olan tüzel kişiler için ise "ticaret unvanı" olarak anlaşılmalıdır. Nitekim Tasarı'da, bonoda yer alacak unsurlara ilişkin 776'ncı maddenin lehtara ilişkin hususun düzenlendiği (e) bendinde, "kime ve(ya)¹² kimin emrine ödenecekse onun adını ... içerir." denilmek suretiyle, me haz Kanuna uygun bir çeviri yapılmıştır¹³.

Buna karşılık Tasarı'da, poliçede lehtara ilişkin md. 671, f. 1, b. f'de (6762 sayılı TTK md. 583, f. 1, b. 6) "ad ve soyad"; poliçede unsurların bulunmaması kenar başlıklı md. 672, f. 3'te (6762 sayılı TTK md. 584, f. 3) "muhatabın soyadı" ve aynı maddenin (md. 672) 4'üncü fıkrasında (6762 sayılı TTK md. 584, f. 4) "düzenleyenin soyadı" ifadelerine yer verilmiştir. Bu ifadeler me haz Kanun'un ilgili düzenlemeleri ile bağdaşmamaktadır. Yapılması gereken, ilgili düzenlemelerin me haz Kanun'a uygun bir şekilde yeniden çevrilmesi ve gerekli düzeltmelerin gerçekleştirilmesidir. Buna göre:

Tasarı md. 671, f. 1, b.f: "kime veya kimin emrine ödenecek ise onun adını, ... içerir."

Tasarı md. 672, f. 3: "Ayrıca belirtilmiş olmadıkça muhatabın adı yanında gösterilen yer, ödeme yeri ve aynı zamanda da muhatabın yerleşim yeri sayılır." ve

Tasarı md. 672, f. 4: "Düzenleme yeri gösterilmeyen poliçe, düzenleyenin adı yanında gösterilen yerde keşide edilmiş sayılır." şeklinde düzeltilmelidir.

adı'nın onun "ticaret unvanı" olduğunu ve bir poliçede muhatap olarak gösterilen kişinin ad veya ticaret unvanı bilgisinin "açık ve net bir biçimde" belirlenebilir olması gerektiğini vurgulamaktadır (Baumbach/Hefermehl, Wechselgesetz und Scheckgesetz, 20. Auflage, München 1997, Art. 1, WG, Rdnr. 7).

(12) Bu bentte yer alan "ve" bağlacının doğru olmadığına ilişkin ayrıntılı açıklamalar aşağıda yapılacaktır.

(13) 6762 sayılı Kanun md. 688, f. 1, b. 5'in me hazına baktığımızda da (OR md. 1096, f. 1, b. 5), tıpkı poliçede yer alması gereken "muhatap" ve "lehtar" unsurunda olduğu gibi, bonoda yer alacak lehtar da "den Namen dessen, ..." şeklinde ifade edilmiştir. Şayet bonodaki lehtar için "Name" kelimesi "adını" olarak çevrilmişse -ki doğru çeviri bu şekildedir- poliçede yer alması zorunlu muhatap ve lehtar için de aynı şekilde çeviri yapılmalı, "... ve soyadı" kelimelerine Tasarı'da yer verilmemelidir.

3- *Polîçe Metninde Keşide Yerin Açıkça Gösterilmemesi*

Tasarı'da "2. *UNSURLARIN BULUNMAMASI*" kenar başlıklı 672'nci maddenin 4'üncü fıkrası (6762 sayılı TTK md. 584, f. 4), "*Düzenlenme yeri gösterilmeyen poliçe, düzenleyenin soyadı yanında gösterilen yerde düzenlenmiş sayılır.*" şeklinde ifade edilmiştir. Fıkra hükmünün Tasarı'da "*Düzenleme yeri gösterilmeyen poliçe, düzenleyenin adı yanında gösterilen yerde keşide edilmiş sayılır.*" şeklinde ifade edilmesi gerektiğine işaret etmiştik.

Ancak, bu çözüm de tam anlamıyla tatmin edici olmayacaktır. Gerçekten öğretilerde de isabetle belirttiği gibi¹⁴, TTK md. 583'de, bir poliçede bulunması zorunlu unsurlar arasında "*keşidecinin soyadı*" veya "*adı ve soyadı*"na yer verilmemiş olmasına rağmen, md. 584, f. 4'de "*keşidecinin soyadı yanında*" yazılı olan yerin, poliçenin keşide edildiği yer sayılacağından söz edilmesi *ratio legis*'e aykırıdır. Poliçede zorunlu unsur ve geçerlilik koşulu olarak, "*keşidecinin imzası*" öngörüldüğü için, bir poliçede keşide yeri açıkça gösterilmemişse, bakılması gereken yer keşidecinin soyadı yanı değil "*imzası*"nın yanı olmalıdır¹⁵. Bu nedenle, Tasarı md. 672, f. 4 hükmünün "*keşide yeri gösterilmeyen bir poliçe keşidecinin imzası yanında yazılı olan yerde keşide edilmiş sayılır.*" şeklinde düzeltilmesi daha yerinde olacaktır¹⁶.

4- *Polîçenin Bir Daha Kabule Arzı*

Yürürlükteki TTK md. 606, f. 2'nin "*Hâmil, kabule arz edilen poliçeyi muhatabın eline vermeye mecbur değildir.*" şeklindeki düzenlemesi, Tasarı md. 694, f. 2'de "*Hâmil, kabule arz edilen poliçeyi muhatabın elinde bırakmakla yükümlü değildir.*" şeklinde kaleme alınmıştır. Yürürlükteki fıkrada geçen "*eline vermeye mecbur değildir.*"

(14) *Moroğlu, Erdoğan: Kambiyo Senetlerinde Düzenleme Yeri*, Prof. Dr. Fahiman TEKİL'in Anısına Armağan, İstanbul 2003, s. 158.

(15) *Moroğlu, s. 158.*

(16) *Moroğlu, s. 158*; aynı doğrultuda *Kendigelien*, Abuzer: *Çek Hukuku*, İstanbul, 2004, s. 83, (*Kendigelien, Çek Hukuku*). Yazar, "*çekte keşide yeri*"ne ilişkin açıklamalarında, her ne kadar TTK md. 693, f. 3'de "*keşidecinin ad ve soyadı yanında yazılı olan yer*"den bahsedilmekte ise de, TTK md. 692 düzenlemesinde sadece keşidecinin imzasından söz edildiğini, buradaki "*ad ve soyad*" ifadelerini imzayı da kapsayacak şekilde yorumlamak gerektiği görüşünü savunmaktadır.

İmregün de, son derece isabetli bir şekilde yasanın (6762 sayılı TTK. md. 584, f. 4) bu ifadesinin hatalı olduğunu, poliçede keşidecinin ad ve soyadının bulunmasının zorunlu olmadığını; tüzel kişi keşidecide soyadından söz edilemeyeceğini, buna karşılık keşidecinin imzasının esaslı şart olduğunu belirttikten sonra, bu nedenle yasa hükmünün "*keşidecinin imzası yanında bir yer gösterilmiş ise, o yer keşide yeri sayılır.*" şeklinde anlaşılması gerektiğini ifade etmektedir (*İmregün, s. 50*).

ifadeleri, öğretideki haklı olarak eleştirilmiştir¹⁷. Burada ifade edilmek istenen, muhatabın 6762 sayılı TTK md. 606, f. 1'de öngörülen " *Kabul için bir daha arzı isteme hakkı*"nı kullanması durumunda, hâmilin, poliçeyi muhatap nezdinde¹⁸ bırakmakla yükümlü olmadığını vurgulamaktır.

Bu düşünceler çerçevesinde ve amaca uygun bir şekilde, yürürlükteki maddenin 2'nci fıkrasında geçmekte olan "*eline vermeye mecbur değildir*" ifadeleri, Tasarı md. 694, f. 2'nin metninde "*elinde bırakmakla yükümlü değildir*" olarak yer almıştır. Bu durum gerekçede, "*6762 sayılı Kanununun 606. maddesinin ikinci fıkrasında, hâmilin kabule arzedilen poliçeyi muhatabın eline vermeye mecbur olmadığı yazılıydı. Bu hüküm öğretide eleştiriliyor ve amacın, hâmilin poliçeyi muhatabın nezdinde bırakmaya mecbur olmadığı "haklı olarak" belirtiliyordu. Gerçekten de muhatap hâmile poliçeyi ertesi gün bir daha kendisine ibraz etmesini istemişse, hâmil bu talebi kabul etmek zorundadır. Ancak, poliçeyi muhatabın nezdinde bırakamaz. Bu sebeple, 694. maddesinde, eski metinde olduğu gibi 'eline vermeye mecbur değildir' yerine 'elinde bırakmakla yükümlü değildir' denilmiştir*" şeklinde ifade edilmiştir.

Kanaatimizce, Tasarı metninde yapılan değişiklik, yerinde olmakla birlikte, "*elinde bırakmakla yükümlü değildir*" şeklindeki ifade biçimi de tereddütlere yol açacak niteliktedir. Her türlü duraksamanın önüne geçilmesi amacıyla, fıkra metninin "(2) Hâmil, kabule arz edilen poliçeyi muhatap nezdinde bırakmakla yükümlü değildir." şeklinde düzenlenmesi yerinde olacaktır¹⁹.

(17) *Poroy/Tekinalp*, s. 145, N. 250; yazarlar bu durumu "yine çeviri nedeniyle garip bir ifade tarzı meydana gelmiş olmaktadır. Bu hükümden imza anında hiç olmazsa bir köşesinden tutulacaktır, anlamı çıkarılmamalıdır. Maksat, özellikle muhatabın TK md. 606, f. 1'deki hakkını kullanması halinde, kabul için bir gün sonra ibraz istemesi üzerine, poliçenin muhataba teslim edilip, bırakılmayacağını belirtmektir." şeklinde açıklamaktadır.

(18) *Moroğlu/Kendigelen*, birlikte 8'inci basısını yaptıkları Ticaret Kanunu ve İlgili Mevzuat kitaplarında, 606'ncı maddenin 2'nci fıkrasında yer alan "*eline vermeye*" ibaresine dipnot atmış ve aynen "*fıkradaki 'eline vermeye' terimi, 'nezdinde bırakmaya' şeklinde anlaşılmalıdır.*" demek suretiyle bu ifadeden neyin anlaşılması gerektiğine vurgu yapmışlardır (Bkz. *Moroğlu*, Erdoğan/*Kendigelen*, Abuzer: Notlu-İçtihatlı Türk Ticaret Kanunu ve İlgili Mevzuat, 8. Bası, İstanbul 2004, s. 543); *Ülgen* de, TTK md. 606, f. 1'in, "*muhatabın, poliçenin izleyen günde bir daha ibrazını talep ettiği durumda, hâmilin, ikinci ibraza kadar geçecek süre içinde poliçeyi muhatap nezdinde bırakmak zorunda olmadığı*" şeklinde anlamlandırmakta ve "*eline vermek*" ifadelerinin yerinde olmadığını dolayı bir şekilde vurgu yapmaktadır [*Ülgen (Helvacı/Kendigelen/Kaya)*, s. 96, N. 87].

(19) *Moroğlu/Kendigelen*, s. 543; *Ülgen (Helvacı/Kendigelen/Kaya)*, s. 96, N. 87. Yukarıda da belirttiğimiz gibi bu yazarlar, "*eline vermek*" ifadelerinin "*muhatap nezdinde bırakmak*" şeklinde anlamlandırılması gerektiğini ortaya koymuşlardır.

5- Vadeden Önce Ödeyen Muhatabın Hukukî Durumu

Madde 710 f. 2 hükmü (6762 sayılı TTK md. 622), mehz Kanun'a uygun (OR 1030, f. 2) şekilde yeniden çevrilmiştir. Yürürlükteki maddenin 2'nci fıkrasında "*vadeden önce ödeyen muhatap, bu yüzden doğacak mesuliyeti üzerine almış olur*" şeklinde ifade edilen hüküm, Tasarıda "*vadeden önce ödeyen muhatap, bundan doğacak tehlike kendisine ait olmak üzere hareket etmiş olur.*" denilmek suretiyle amaç ve mehzla uygunluk sağlanmıştır. Gerçekten mehz Kanun'un ilgili düzenlemesinde, "*vadeden önce ödeyen muhatapın, bundan doğacak tehlikenin kendisine ait olmak üzere hareket ettiği*" belirtilmiştir. Bu durum gerekçede de, "*6762 sayılı Kanunun vâdeden önce ve vâdesinde ödemeyi düzenleyen 622 nci maddesinin ikinci fıkrası vâdeden önce ödeyen muhatapın bu yüzden doğacak mesuliyeti kendi üzerine almış olduğu ifade edilmisti. Oysa, hükmünde söz konusu olan mesuliyet değil vâdeden önce ödemenin doğurabileceği tehlikedir. Bu sebeple 710 uncu madde ikinci fıkrasında hükmü kaynağa uygun bir şekilde düzenlemiştir.*" şeklinde ifade edilmiştir.

6- Muhatabın Ödemelerini Tatil Etmesi Olgusu

Madde 713, f. 2, b.b (6762 sayılı TTK md. 625, f. 2, b. 2) düzenlemesine, "*bir ilâmla kanıtlanmamış olsa dahi*" ibareleri eklenmiştir. Yürürlükteki maddenin 2'nci fıkrasının 2'nci bendinde "*Poliçeyi kabul etmiş olsun olmasın, muhatap iflâs etmiş veya sadece ödemelerini tatil etmiş yahut aleyhindeki icra takibi semeresiz kalmış;*" şeklinde yer alan hüküm, Tasarı'da "*Poliçeyi kabul etmiş olsun olmasın, muhatap iflâs etmiş veya bir ilâmla kanıtlanmamış olsa dahi, sadece ödemelerini tatil etmiş veya aleyhindeki herhangi bir icra takibi semeresiz kalmış veya*" olarak düzenlenmiştir.

Hâmile, müracaat hakkını kullanabilmesi için yasal olarak verilen imkânlardan biri de "*muhatapın vadede ödeme yapamayacağıının belirginleşmesi*" durumlarıdır. Yukarıda metnini verdiğimiz yürürlükteki fıkranın 2'nci bendinde bu durumlar "*muhatapın iflâs etmiş olması*", "*muhatapın ödemelerini tatil etmiş olması*" ve "*muhatap aleyhindeki icra takibinin semeresiz kalması*" olarak belirtilmiştir.

Bu hallerde, hâmilin rüçü mekanizmasını işletebilmesi için, bu olguların varlığını ispatlamış olması gerekli ve yeterlidir²⁰. Hâmil, "*muhatapın iflâs etmiş olması*" olgusunu muhatap hakkında mahkemece verilmiş "*iflâs kararı*" ile, "*muhatap hakkında yapılmış bir icra takibinin semeresiz kalması*" olgusunu, takibi yapan icra müdürlüğünden alınacak "*aciz belgesi*" ile kanıtlayacaktır²¹. Hâmilin, muhatapın "*ödemelerini tatil*

(20) İmregün, s. 91; Helvacı (Ülgen/Kendigelen/Kaya), s. 162, N. 325.

(21) İmregün, s. 91.

ettiğini" kanıtlaması ise çok daha zor bir durumdur ve bu husus öğretide tartışma konusu olmuştur²². Ticaret hukuku öğretisinde, muhatabın "ödemelerini tatil etmiş olduğu olgusu"nun, hâmil tarafından "bir mahkeme kararı ile" ispat edilmesi gerektiği ağırlıklı görüşü oluşturmaktadır. İcra hukuku öğretisinde ise, ödemelerin tatili olgusu "borçlunun, muaccel ve çekişmesiz borçlarını ödeyemiyor olması ve bu hususun geçici bir duruma dayanmaması" olarak açıklanmakta ve borçlunun ödemelerini tatil ettiğinin çoğunlukla buna delalet eden olaylardan anlaşılacağını ortaya konulmaktadır²³.

Tasarıda, bu tartışmalar dikkate alınmış ve kanaatimizce de yerinde olarak, hâmilin müracaat hakkını kullanması durumunda, "yasada öngörülme-yen birtakım usûllerle kendisine engeller çıkarılmasının önüne geçilmek istenmiş" ve bent metnine "bir ilâmla kanulanmamış olsa dahi" ibareleri eklenmiştir. Bu eklemenin yapı-lış amacının madde gerekçelerinde yer almaması bir eksiklik-tir ve bu eksiklik maddeye gerekçe yazılması suretiyle giderilmelidir.

7- Vadenin Gelmesinden İtibaren İşleyecek Faiz

6762 sayılı TTK md. 637, f. 1, b. 1'in, öğret-i ve uygulamada tartışma ve farklı görüşlerin savunulmasına neden olan²⁴ "vadenin gelmesinden itibaren işleyecek yüzde on hesabıyla faizi" şeklindeki düzenlemesi, Tasarı md.725, f. 1, b.b'de "vadenin gelmesinden itibaren işleyecek faizi" şeklinde değiştirilmek suretiyle bu konudaki tartışmalar ve görüş ayrılıklarının önüne geçilmiştir. Bir başka deyişle, yapılan bu değişiklikle, poliçede (aynı şekilde bono ve çekte) hâmilin başvuru hakkını kullandığı durumda, isteyebileceği ve 1956 yılı şartlarında belirlenmiş olan "sabit bir faiz oranı - %10 -" uygulamasına son verilmiştir. Her ne kadar 3095 sayılı Faiz Kanunu'nun 5'inci maddesinin 2'nci fıkrasının "Borçlar Kanunu ve Türk Ticaret Kanunu'nda kanuni faiz temerrüt faizi oranlarını belirleyen hükümler uygulanmaz." şeklindeki hükmü ile sorun çözüme kavuşturulmuş olsa bile, yapılan değişiklikle, 3095 sayılı Faiz Kanununun "kanunî faiz" ve "temerrüt faizi" için

(22) Karayalçın, s. 193; İmregün, s. 91; Poroy/Tekinalp, s. 190, N. 322 ve ayrıca dp. 183; Kaya (Ülgen/Helvaci/Kendigelen), s. 162, N. 325.

(23) Kuru, Baki/Arslan, Ramazan/Yılmaz, Ejder: İcra İflâs Hukuku (Ders Kitabı), Ankara 2004, s. 544; Kuru, Baki: İflâs ve Konkordato Hukuku, Tıpkı basım, İstanbul, 1992, s. 114; Pekcanitez, Hakan/Atalay, Oğuz/Sungurtekin Özkan, Meral/Özkes, Muhammet: İcra ve İflâs Hukuku, Ankara 2004, s. 302; ayrıca, ödemelerin tatilinin "aciz hali"nin bir emaresi olduğu hakkında bkz. Umar, Bilge: "Aciz Hali-Borca Batıklık Kavramlarının Farkı ve Bu Yönden Yeni MK Metninin Düştüğü Bir Yanlışlık (MK. md. 605 f. II, 618)", Yeditepe Üniversitesi HFD., 2004, C. I, S. 1, s. 322); icra ve iflâs hukukunda da, borçlunun ödemelerini tatil etmesi, doğrudan doğruya iflâs hallerinden birisi olarak düzenlenmiştir (İİK md. 177, f. 2).

(24) Bkz. yukarıda dp. 2.

öngördüğü oranların esas alınacağı hususu açıklığa kavuşturulmuştur²⁵. Ancak, yapılan bu değişiklik hakkında madde gerekçelerinde herhangi bir açıklama yer almaması kanaatimizce bir eksiklik ve bu eksiklik maddeye gerekçe yazılmak suretiyle giderilmelidir.

Aynı doğrultuda Tasarı md. 726, f. 1, b.b hükmü (6762 sayılı TTK md. 638) "*ödeme tarihinden itibaren bu tutarın faizini*" şeklinde düzenlenmek suretiyle, bu konudaki görüş farklılıklarına ve tartışmalara son verilmiştir. Yapılan bu değişiklik hakkında da madde gerekçelerinde herhangi bir açıklama yer almaması bir eksiklik ve bu eksiklik maddeye gerekçe yazılmak suretiyle giderilmelidir.

8- Sebepsiz Zenginleşme

Sebepsiz zenginleşme kenar başlıklı Tasarı md. 732, f. 2 (6762 sayılı TTK md. 644, f. 2) "*Sebepsiz zenginleşmeden doğan talep, muhataba, yerleşim yerli bir poliçeyi ödeyecek olan kimseye ve düzenleyen poliçeyi başka bir kişi veya ticarî işletme hesabına çekmiş olduğu takdirde o kişiye veya ticarî işletmeye karşı da ileri sürülebilir*" şeklinde ifade edilmiştir. Fıkra dikkat çeken husus, yürürlükteki metinde geçen "*dava açılması*" terimi yerine, "*talep ileri sürülmesi*" teriminin kullanılmış olmasıdır. Kanaatimizce, kavramın "*sebepsiz*

(25) Burada şu hususu belirtmekte yarar vardır ki, kamu oyunda 3095 sayılı Faiz Kanununun "*kanunî faizi*" düzenleyen "*Borçlar Kanunu ve Türk Ticaret Kanunu'na göre faiz ödenmesi gereken hallerde, miktarı sözleşme ile tespit edilmemişse bu ödeme, yıllık, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'nın önceki yılın 31 Aralık günü kısa vadeli kredi işlemlerinde uyguladığı reeskont oranı üzerinden yapılır. Söz konusu reeskont oranı, 30 Haziran günü önceki yılın 31 Aralık günü uygulanan reeskont oranından beş puan veya daha çok farklı ise, yılın ikinci yarısında bu oran geçerli olur.*" şeklindeki 1'inci maddesi hükmü, kamu oyunda "*torba kanun*" olarak nitelendirilen "*Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un* (Kanun No: 5335/Kabul Tarihi: 21 Nisan 2005 - Resmî Gazete ile Neşir ve İlanı: 27 Nisan 2005 - Sayı: 25798) 14'üncü maddesi hükmü ile değiştirilmiştir. Buna göre 3095 sayılı Faiz Kanununun 1'inci maddesinin yeni hükmü şöyledir: "*Borçlar Kanunu ve Türk Ticaret Kanununa göre faiz ödenmesi gereken hallerde, miktarı sözleşme ile tespit edilmemişse bu ödeme yıllık yüzde oniki oranı üzerinden yapılır.*

Bakanlar Kurulu, bu oranı aylık olarak belirlemeye, yüzde onuna kadar indirmeye veya bir katına kadar artırmaya yetkilidir". Görüldüğü üzere, yapılan değişiklikle "*kanunî faiz*"de, "*kısa vadeli kredi işlemlerinde uygulanacak reeskont faiz oranı*" uygulamasına son verilmiş; yeniden "*sabit bir faiz oranı*" uygulamasına dönülmüştür. Ancak, 3095 sayılı Faiz Kanununun "*temerrüt faizi*" başlıklı 2'nci maddesinin 2'nci fıkrasında herhangi bir değişiklik söz konusu olmadığından, "*ticarî işlerde temerrüt faizi*" yine "*Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasının önceki yılın 31 Aralık günü kısa vadeli avanslar için uyguladığı faiz oranı, birinci fıkrada belirlenmiş olan %12'den fazla ise*", arada sözleşme olmasa bile bu oran üzerinden istenebilecektir. Söz konusu avans faiz oranı, 30 Haziran günü, önceki yılın 31 Aralık günü uygulanan avans faiz oranından beş puan veya daha çok farklı ise, yılın ikinci yarısında bu oran geçerli olur.

zenginleşmeden doğan dava hakkı" şeklinde ifade edilmesi mehaz Kanun'a (OR 1052, f. 2) daha uygun olacaktır. Çünkü, burada söz konusu olan, aleyhine sebepsiz zenginleşmiş olan hâmile, kambiyo senetleri hukukunun sıkı şekil koşulları nedeniyle kaybetmiş olduğu hakkını "dava yoluyla" talep etme imkânının verilmesidir²⁶. Nitekim öğretilerde de, 6762 sayılı TTK md. 644'deki davanın, "kambiyo hukukuna özgü ve BK'da düzenlenen sebepsiz iktisap davasından farklı özel nitelikte olağanüstü bir dava" olduğu belirtilmektedir²⁷. Bu nedenle, fıkra metninin "Sebepsiz zenginleşmeden doğan dava, muhataba, yerleşim yerli bir poliçeyi ödeyecek olan kimseye ve düzenleyen poliçeyi başka bir kişi veya ticarî işletme hesabına çekmiş olduğu takdirde o kişiye veya ticarî işletmeye karşı da açılabilir." şeklinde yeniden düzeltilmesi, daha yerinde olacaktır.

Tasarı'nın 732'nci maddesinde, yürürlükteki maddeden farklı olarak, yapılan asıl değişiklik, maddeye 4'üncü bir fıkranın eklenmiş olmasıdır: "Zamanaşımı süresi, zenginleşmenin olduğu tarihten itibaren bir yıldır; ispat yükü, sebepsiz zenginleşmediğini iddia edene aittir." şeklinde düzenlenmiş olan bu fıkra hükmü, yürürlükteki maddenin çok önemli bir eksikliğini gidermiştir. Çünkü, 6762 sayılı TTK md. 644'te, hâmilin, sebepsiz zenginleşmeye dayalı talebini hangi süreler içinde ileri sürebileceği hususunda herhangi bir hüküm bulunmamaktadır. Bu durum, gerek öğretide²⁸, gerek uygulamada²⁹ görüş ayrılıklarına yol açmıştır. Getirilen hükümle, bu konudaki bütün tereddütlerin giderilmesi amaçlanmıştır. Kabul edilen çözüm, Yargıtay'ın yerleşik uygulamasında benimsediği "bir yıllık süre" olmuştur. Bu durum gerekçede, "6762 sayılı Kanun'da sebepsiz zenginleşme çok karışık bir şekilde düzenlenmişti. 732. madde hükmünün anlamını ve sistemini değiştirmeden daha açık bir ifade ile kurumu düzenlemektedir. Ayrıca, eski metinde ve kaynakta bulunmayan özel bir zamanaşımı süresi hükme eklenmiştir. Bu süre Yargıtay'ın yerleşik kararlarıyla kabul edilmiştir." şeklinde ifade edilmiştir.

(26) Yıldız, Şükrü: "Kambiyo Senetlerinde Zamanaşımı Süreleri", Prof. Dr. Fahıman Tekil'in Anısına Armağan, İstanbul 2003, s. 346.

(27) Yıldız, s. 346 ve ayrıca dp. 35'de belirtilen yazarlar.

(28) Sebepsiz zenginleşme talebinin tâbi olduğu zamanaşımı konusunda öğretide ve Yargıtay uygulamalarının özeti için bkz. Ülgen (Helvacı/Kendigelen/Kaya), s. 107, N. 153-154-155-156; bu konuda, gerek öğretide gerek Yargıtay uygulaması hakkında geniş açıklama ve değerlendirmeler için bkz. Yıldız, s. 345-348; Özkan, Ömer: "Poliçede Sebepsiz Zenginleşme Davası", Prof. Dr. Erdoğan Moroğlu'na 65. Yaş Günü Armağanı, İstanbul 1999, s. 507-535.

(29) Bu konuda Yargıtay'ın görüşleri hakkında fikir edilmesi amacıyla bkz. Moroğlu/Kendigelen, s. 582-588 (md. 644'ün altında yer alan kararlar).

C- Bonoya İlişkin Maddeler

1- Bono veya Emre Yazılı Senet Kavramı

Tasarı'da "*Kıymetli Evrak Kitabı*"nın "*İkinci Bölüm*"ünün başlığı "*Bono veya Emre Yazılı Senet*" olarak yer almıştır. 6762 sayılı Kanun'da ise, bu başlık, Kıymetli Evrak Kitabının "*İkinci Kısım*"nda "*Bono veya Emre Muharrer Senet*" olarak yer almaktadır. Kanaatimizce "*bono*" terimi, bugün için, hukukî niteliği itibariyle soyut bir borç ikrarı, bir ödeme vaadi olan³⁰ ve ikili bir ilişkiyi içeren kambiyo senedinin nitelendirilmesi açısından yeterli bir ifade olup, 1926 tarihli eski Ticaret Kanunu'ndan gelme olan "*emre yazılı senet*" kavramının bono yerine geçerli bir şekilde kullanılmasına ihtiyaç bulunmamaktadır. Dolayısıyla Tasarıda, bu kambiyo senedini ifade etmek için sadece "*bono*" kelimesinin yer alması yerinde olacaktır³¹.

2- Bonoda Lehtar

Tasarı md. 776, f. 1, b. e, "*kime ve kimin emrine ödenecek ise onun adını; ... içerir.*" hükmünü içermektedir. 6762 sayılı Kanunda ise, lehtar unsuruna yönelik düzenleme "*kime ve kimin emrine ödenecekse onun ad ve soyadını ... ihtiva eder.*" olarak yer almaktadır (md. 688, f. 1, b. 5). Öğretide, 6762 sayılı Kanun'un bu bendinin mehz Kanun'dan yanlış tercüme edildiği, metnin doğru ifadesinin "*kime ve kimin emrine*" değil, "*kime veya kimin emrine*" olması gerektiği, amacın bononun "*nama*" veya "*emre*" düzenlenebileceğine işaret etmek olduğu, isabetli bir şekilde vurgulanmıştır³². Bu tercüme yanlışlığı Tasarı'da aynı şekilde sürdürülmüştür.

Tasarı md. 776, f. 1, b. e hükmü "*kime veya kimin emrine ödenecek ise onun adını; ... içerir.*" şeklinde düzeltilmelidir.

3- Bonoda Unsurların Bulunmaması ve Düzenleme Yeri Gösterilmemiş Bono

Yürürlükteki maddenin 4'üncü fıkrasında yer alan ve bir bonoda düzenleme yerinin gösterilmemesinin sonuçlarını içeren hüküm, Tasarıda,

(30) Öztan, s. 975-977; Poroy/Tekinalp, s. 233, N. 409.

(31) Nitekim daha 6762 sayılı Kanunun hazırlık aşamasında bile, "*emre muharrer senet*" kavramının çok uzun olduğu ve aslında ticarî hayatta "*bono*" kelimesinin daha çok tutunmuş olduğu gerekçeleriyle, kanunî terim olarak "*bono*" kelimesi teklif edilmiş; bu teklife karşılık Tasarının sonradan gözden geçirilmesi sırasında, "*emre muharrer senet*" kavramının da bono kelimesi gibi uygulamada çok kullanıldığı ileri sürülerek tamamen terki uygun bulunmamış; "*bono*" kelimesi ile birlikte Kanunda yer almasının uygun olacağı görüşü ağır basmış ve nitekim 6762 sayılı Kanunda her iki kavram birlikte yer almıştır (Öztan, s. 974; Poroy/Tekinalp, s. 233, N. 412; İmregün, s. 107).

(32) Öztan, s. 986; İmregün, s. 114.

mehaz Kanun'a uygun olarak yeniden çevrilmiş ve "Düzenlendiği yer gösterilmeyen bir bono, düzenleyenin adının yanında yazılı olan yerde düzenlenmiş sayılır." şeklinde ifade edilmiştir. Bu hüküm, 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu md. 689, f. 4'te ise "Tanzim edildiği yer gösterilmeyen bir bono, tanzim edenin ad ve soyadı yanında yazılı olan yerde düzenlenmiş sayılır." olarak düzenlenmiştir. Görüldüğü üzere, Tasarı mehaz Kanun'a daha uygun bir şekilde kaleme alınmış olup (OR, md. 1097, f. 4) "... ve soyadı" kelimelerine yer verilmemiştir.

Bahsi geçen fıkra hükmü Tasarı'da mehaz Kanun'a uygun bir şekilde ifade edilmiş olsa da, bir bonoda bulunması mutlak zorunlu unsur, keşidecinin "adı" değil, "imzası"dır. Bu nedenle, bir bonoda düzenleme yeri açıkça gösterilmemişse, bakılması gereken yer düzenleyenin soyadı yanı değil, "imzası"nın yanı olmalıdır³³. Dolayısıyla, fıkra hükmü Tasarı'da "Düzenlendiği yer gösterilmeyen bir bono, düzenleyenin imzasının yanında yazılı olan yerde düzenlenmiş sayılır" şeklinde ifade edilmelidir³⁴.

4- Bonoya Uygulanacak Polİçe Hükümleri

"Uygulanacak hükümler" kenar başlıklı md. 778 (6762 sayılı TTK md. 690) düzenlemesi, Tasarı'da kanaatimizce, metin itibarıyla karışık ifade edilmiştir. Mehaz Kanunun ilgili düzenlemesi oldukça "açık" ve "anlaşılabilir" şekildedir. Madde düzenlemesinin mehaz Kanun'a uygun olarak, şu şekilde kaleme alınması yerinde olacaktır:

"MADDE 778.- (1) Bononun niteliğine aykırı düşmedikçe, poliçeye ilişkin şu hükümler bonolar hakkında da geçerlidir:

Ciroya ilişkin md. 681-690;

Vadeye ilişkin md. 703-707;

Ödemeye ilişkin md. 708-712;

Ödememe halinde başvurma haklarına ilişkin md. 713-727 ve md. 729-732;

Araya girme suretiyle ödemeye ilişkin md. 734, md. 738-742;

Suretler hakkındaki md. 746 ve 747;

Değişikliklere ilişkin (ki Tasarıda "değiştirmeye dair" şeklindedir. Kanaatimizce, Tasarıdaki ifade eksiktir) md. 748;

Zamanaşımına ilişkin md. 749-751;

İptale ilişkin md. 757-765;

(33) Moroğlu, s. 158; İmregün de, "Bono'da düzenleme yerinin de gösterilmesi gerekir. Gösterilmemişse, düzenleyenin imzası yanındaki yer düzenleme yeri sayılır." demek suretiyle bu görüşü dolaylı olarak desteklemektedir (İmregün, s. 114).

(34) Moroğlu, s. 158.

Tatil günleri, sürelerin hesabı, atıfet sürelerine ilişkin yasak, poliçe hakkındaki işlemlerin yapılması gereken yer ve imzaya ilişkin (ki Tasarı'da, "tatil günleri, sürelerin hesabı, atıfet sürelerine ilişkin yasak, poliçeye dair işlemlerin yapılması gereken yer ve imza hakkındaki" şeklinde ifade edilmiştir) md. 752-756 ve kanunlar ihtilâfına ilişkin md. 766-775.

(2) *Ayrıca üçüncü bir kişinin yerleşim yerinden veya muhatabın yerleşim yerinden başka bir yerde ödenmesi şartı olan poliçeye ilişkin md. 674 ve 697, faiz şartına ilişkin (Tasarı'da "dair" kelimesi kullanılmıştır) md. 675, ödenecek bedele ilişkin (Tasarı'da "dair" kelimesi kullanılmıştır) çeşitli beyanlar hakkındaki md. 676, geçerli olmayan imzanın sonuçlarına ilişkin md. 677, yetkisiz veya yetkiyi aşan kimsenin imzasına ilişkin md. 678 ve 679 ile açık poliçeye dair md. 680 hükümleri de bonolara uygulanır.*

(3) *Avale ilişkin md. 700-703 de bonolar hakkında uygulanır.*

(4) *701'nci maddenin son fıkrasında öngörülen halde aval, avalin kimin hesabına verildiğini göstermezse, bonoyu düzenleyen kimse hesabına verilmiş sayılır".*

Tasarı md. 778, f. 1'de yapılan bir önemli değişiklik, poliçeye ilişkin "sebepsiz zenginleşme"yi düzenleyen Tasarı md. 732 hükmünün bonolara da uygulanacağını öngörülmüş olmasıdır. Bonoya uygulanacak poliçe hükümlerinin belirttiği yürürlükteki maddede (md. 690), poliçede sebepsiz zenginleşme hakkındaki maddeye (md. 644) yollama yapılmamıştır. Bu durumun sebebi, mehzaz Kanunda da (OR 1098, f. 1) "*poliçede sebepsiz zenginleşme*"yi düzenleyen maddeye (OR 1052) atıf yapılmamış olmasıdır. Konu, Türk öğreti ve uygulamasında tartışılmış ve farklı görüşlerin ileri sürülmesine neden olmuştur³⁵.

Tasarı'da, yürürlükteki Kanun'un bu eksikliği dikkate alınmak suretiyle, gerekli düzenleme yapılmıştır. Bu değişikliğin amacı konusunda madde gerekçelerinde herhangi bir açıklama yer almaması bir eksiklikler ve bu eksiklik maddeye ilişkin gerekçe yazılması suretiyle giderilmelidir.

(35) *Poroy/Tekinalp*, s. 222; *Öztaş*, 910; *Yıldız*, s. 349 ve s. 346, dp. 34'de belirtilen diğer yazarlar. Yargıtay, konu hakkındaki ilk kararlarında, md. 690'da, md. 644'e atıf yapılmadığı için, bonoda sebepsiz zenginleşme davasının söz konusu olamayacağını ileri sürmekle birlikte, daha sonraki kararlarında bu görüşünden dönerek, TTK md. 644 hükmünün bonolara da uygulanmasına karar vermiştir (Yargıtay'ın kararları için bkz. *Yıldız*, s. 346, dp. 34 ve s. 349, dp. 50). *Azınlık görüşü* ise, poliçede sebepsiz zenginleşme hakkındaki maddeye, bonolara uygulanacak poliçeye ilişkin maddeler arasında atıf yapılmamasını gerekçe göstererek, sebepsiz zenginleşme davasının bonolar hakkında uygulanamayacağını ileri sürmektedir (*Uyar*, s. 23-*Yıldız*, s. 346, dp. 34'den naklen).

D- Çeke İlişkin Maddeler

1- Senet Metninde Çek Kelimesinin Yer Alması

Yürürlükteki TTK md. 692, f. 1, b. 1 hükmü, öğretide eleştiri konusu yapılmış³⁶ ve farklı görüşlerin ortaya atılmasına neden olmuştur. Çünkü bu bentte, "çek" kelimesinin senet metninde yer alması gerekliliğinden açıkça söz edilmemiştir. Oysa, gerek Cenevre Yeknesak Anlaşması hükümleri gerek mehaz Kanunda (OR 1100, f. 1, b. 1) "çek" kelimesinin senet metninde yer alması gerekliliği "açıkça" vurgulanmıştır. Bu doğrultuda, Tasarı md. 780, f. 1, b.a hükmü mehaz Kanuna uygun olarak yeniden çevrilmiş ve hüküm "*senet metninde 'çek' kelimesini ve eğer senet Türkçe'den başka bir dille yazılmış ise o dilde 'çek' karşılığı olarak kullanılan kelimeyi;*" şeklinde düzenlenmiş ve böylece mehaz Kanunla tam anlamıyla uyum sağlandığı gibi, öğretideki görüş ayrılıkları³⁷ ve eleştirilerin de önüne geçilmiştir.

2- Muhatabın Ticaret Unvanı

Yürürlükteki TTK md. 692, f. 1, b. 3 hükmü de öğretide eleştiri konusu yapılmıştır³⁸. Çünkü bu bentte, bir çekin "*ödeyecek kimsenin 'muhatabın' ad ve soyadını*" ihtiva etmesi gerekliliğinden söz edilmiştir. Oysa bir çekte, 6762 sayılı TTK md. 694, f. 1 hükmü uyarınca, ancak bir banka muhatap olabilir ve 6762 sayılı TTK'nın 727'nci maddesi hükmü uyarınca da banka, Bankalar Kanunu'nun hükümlerine tâbi olan müesseselerdir. Bankalar Kanunu hükümleri uyarınca, bankalar tüzel kişiliği haizdir ve ancak anonim ortaklık olarak kurulabilirler. Bu durumda söz edilmesi gereken unsur "*muhatabın ad ve soyadı*" değil, "*muhatabın ticaret unvanı*"dır. Tasarı md. 780, f. 1, b. c hükmü "*ödeyecek kişinin, 'muhatabın' ticaret unvanını*" şeklinde düzenlenmek suretiyle öğretideki eleştiriler dikkate alınmıştır.

Yapılan bu değişikliğe paralel olarak Tasarı md. 781, f. 2 (6762 sayılı TTK md. 693, f. 2), md. 803, f. 6 (6762 sayılı TTK md. 715, f. 6) ve md. 804, f. 2 (6762 sayılı TTK md. 716, f. 2) düzenlemelerinde de, yürürlükteki Kanunda olduğu gibi "*muhatabın adı*" ifadesi değil, doğru ifade olan "*muhatabın ticaret unvanı*" ibaresi kullanılmıştır.

(36) İmregün, s. 123-124; Poroy/Tekinalp, s. 243, N. 423; ayrıca bkz. Göle, Celal: Çek Hukuku, Ankara 1989, s. 14-15 ve dp. 4; Kendigelen, Çek Hukuku, s. 66-67.

(37) Bu konuda öğretideki görüş ayrılıkları hakkında açıklamalar için bkz. Kendigelen, Çek Hukuku, s. 67 ve dp. 82'de belirtilen yazarlar.

(38) İmregün, s. 124; Öztan, s. 1041; Poroy/Tekinalp, s. 244, N. 434; Göle, s. 19-21; Kendigelen, Çek Hukuku, s. 72 ve ayrıca dp. 102'de belirtilen diğer yazarlar.

3- Çek Metninde Keşide Yerinin Açıkça Gösterilmemesi

Tasarı'da, "*II - Unsurların bulunmaması*" kenar başlığı altında md. 781, f. 3 hükmü "*Düzenlenme yeri gösterilmemiş olan çek, düzenleyenin adı yanında yazılı olan yerde çekilmiş sayılır.*" şeklindeki ifadeyle mehaz Kanuna (OR md. 1101, f. 4) uygun hale getirilmiştir. 6762 sayılı TTK md. 693, f. 3'te "*... keşidecinin ad ve soyadı yanında yazılı olan yer...*" ibareleri yer almaktadır. Yapılan düzenleme mehaza uygun olmakla birlikte, bir çekte yer alması gerekli olan unsurlar açısından yerinde bir hüküm değildir.

Bir çekte "*keşide yeri*" açıkça gösterilmemişse, Taslak hükmüne göre çek, "*düzenleyenin adı yanında yazılı olan yerde*" çekilmiş sayılacaktır. Düzenleme bu haliyle öğretide eleştiri konusu olmuştur³⁹. Bir çekte çeki "*keşide edenin adı*" değil, "*imzası*" zorunlu bir unsurdur.

Kanaatimizce bu konudaki bütün tereddütler, fıkra hükmünün "*Keşide yeri gösterilmemiş olan çek, keşidecinin imzası yanında yazılı olan yerde çekilmiş sayılır.*" şeklinde düzeltilmesi ile giderilebilecektir⁴⁰.

4- Muhatap Dışında Bir Kişi Üzerine Çekilen Çek

Tasarı md. 782, f. 2'de "*Diğer bir kişi üzerine çekilen çek; yalnız havale hükmündedir.*" (6762 sayılı TTK md. 694, f. 2) düzenlemesi yer almaktadır. Maddenin 3'üncü fıkrası ise "*Havale sayılan bir çek hakkında Damga Vergisi Kanununu hükümleri saklıdır.*" şeklinde kaleme alınmıştır. 6762 sayılı TTK'nın 694'üncü maddesinin 3'üncü fıkrasında bu hüküm "*Havale sayılan bir çek hakkında Damga Resmi Kanununun çeklere ait hükümleri tatbik olunmaz.*" şeklinde düzenlenmiştir. Her iki fıkra hükmü karşılaştırıldığında, Tasarı'da yer alan fıkra hükmünün ifadesinin, 6762 sayılı TTK md. 694, f. 3'ten farklı olduğunu görmekteyiz. Çünkü, md. 694, f. 3'de havale sayılan bir çek hakkında Damga Vergisi Kanunu'nun çeki ilişkin hükmünün uygulanmayacağı belirtilirken, Tasarı hükmü, havale sayılan bir çek hakkında Damga Vergisi Kanunu hükümlerinin saklı olduğunu ifade etmektedir. Bu fıkra düzenlemesi mehaz Kanun (OR

(39) Göle, s. 24, 26; *Kendigelen*, Çek Hukuku, s. 83; *Moroğlu*, bu durumda *ratio legis*'e göre duraksamanın yersiz olduğunu, Yargıtay uygulamasının da "*imza yanında yazılı olan yer*"i "*keşide yeri*" olarak kabul ettiğini belirtmektedir (*Moroğlu*, s. 159 ve dp.17). Çekte keşidecinin ad ve soyadının yazılmasının gerekli olmadığı, Yargıtay uygulamasında da, çekte keşidecinin ad ve soyadı olmaksızın imzanın yeterli görülmüş bulunduğu konusunda açıklama ve kararlar için bkz. *Eriş*, Gönen: Açıklamalı-İçtihatlı Uygulamalı Çek Hukuku, Genişletilmiş-Güncelleştirilmiş 5. Baskı, Ankara 2004, s. 30, 31 ve s. 39; Karar No: 10, s. 55 Karar No: 89, 90.

(40) Öğretide bu görüşü savunan yazarlar için bkz. *Moroğlu*, s. 159; *Narbay*, Şafak: "Çekte İbraz Sürelerinin Belirlenmesinde Ölçü Alınan 'Yer' Kavramına 'De Lege Lata' ve 'De Lege Ferenda' Çözüm Önerisi", *Bilgi Toplumunda Hukuk, Ünal Tekinalp'e Armağan*, C. 1, İstanbul 2003, s. 796, dp. 9 (*Narbay*, Çekte İbraz Süreleri).

1102) ve Alman Çek Kanununda (SchG md. 3) yer almamaktadır. Amaç, Damga Vergisi Kanununun "çek" hakkında öngörmüş olduğu ayrıcalıktan⁴¹ "çek sayılmayan bir belge"nin yararlanmasını önlemektir⁴². Kanaatimizce Tasarı'da, md. 782, f. 3 düzenlemesinin yer almasının bir anlamı kalmamıştır. Çünkü, Damga Vergisi Kanununda havaleler için öngörülen maktu damga vergisi, 09.04.2003 tarih ve 4842 sayılı "Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun"un 37'nci maddesinin 2'nci fıkrası hükmü⁴³ uyarınca yürürlükten kaldırılmıştır. Bu durumda, bir kişi üzerine çekildiği için "çek" sayılmayıp "havale" olarak nitelendirilen belge için artık damga vergisi söz konusu edilemeyecektir⁴⁴. Bu nedenle, Tasarı md. 782, f. 3 düzenlemesinin maddeden çıkarılması gerektiğini düşünüyoruz.

5- Protestodan ve Vadeden Sonraki Ciro ve Vade Kavramı

Tasarı'da yer alan md. 793'ün kenar başlığı "D) Protestodan ve vadeden sonraki ciro" şeklindedir. Bu başlık, bir "ödeme aracı" olan ve "vade içermeyen" çekin niteliğine uygun bir başlık değildir. Çünkü çeki poliçe ve bonodan ayıran en temel özelliklerinden biri de vade içermemesidir. Dolayısıyla Tasarı md. 793'ün kenar başlığının çekin niteliği ile bağdaşır şekilde ve her türlü yanlış anlamının önüne geçilmesi amacıyla "süresi içinde yapılmayan cirodan (gecikmiş cirodan) doğan haklar" ya da "Protestodan ve ibraz süresinin geçmesinden sonraki ciro" olarak değiştirilmesinin daha uygun olacağı kanaatindeyiz⁴⁵.

Aynı şekilde Tasarı md. 795'in kenar başlığı da tıpkı 6762 sayılı Kanun md. 707'nin kenar başlığında olduğu gibi "II- Vade" şeklindedir.

(41) Çeke özgü olan bu ayrıcalığın 30.07.2003 tarihinde yapılan yasal değişikliklerle poliçe ve bono hakkında da öngörüldüğünü yukarıda açıklamıştık.

(42) *Poroy/Tekinalp* bu durumu, "yani bu şekilde, çek çekmenin masraf bakımından yararlı tarafı da yok edilmek istenmiştir" şeklinde ifade etmektedir (*Poroy/Tekinalp*, s. 244, N. 435).

(43) 4842 sayılı Kanun md. 37, f. 2: "1.7.1964 tarihli ve 488 sayılı Kanuna ekli (1) sayılı tablonun "IV. Makbuzlar ve diğer kâğıtlar" başlıklı bölümünde yer alan havale mektupları, posta ve telgraf havalenamelerine ilişkin 3 üncü fıkrası ... yürürlükten kaldırılmıştır".

(44) Tabii ki, bugün için havale sayılan bir çek hakkında damga vergisi uygulanmıyor olması, bundan sonra da uygulanmayacağı anlamına gelmez. Kanun koyucu, Damga Vergisi Kanununda yeni bir değişiklik yapmak suretiyle havale sayılan bir çek hakkında tekrar damga vergisi koyabilir. Bu durumda ise, Tasarı md. 782, f. 3'ün yeni metninin bir anlamı olabilecektir. Fakat, bir çekin banka dışından başka bir kişi üzerine çekilme olgusu da hemen hemen hiç karşılaşılmayan bir uygulamadır.

(45) Nitekim öğretilde *Eriş*, çeklerde vade olmadığına ilişkin açıklamalarını yaptıktan sonra, maddenin kenar başlığında yer alan "vadeden" sonra sözcüğünün, "çekin ibraz süresi geçtikten" sonraki ciro biçiminde anlaşılması gerektiğini ifade etmek suretiyle, dolaylı olarak önerimizin haklılığını ortaya koymaktadır (*Eriş*, s. 200-201).

Oysa çekte "teknik anlamda bir vade"den söz edebilmek mümkün değildir⁴⁶. Burada amaç, bir ödeme aracı olan çekin, ibraz edildiği anda ödeneceğinin öngörülmesi; çek üzerine yazılacak ve çekin bu niteliği ile başdaşmayacak kayıtlara engel olunması ve üzerinde yazılı keşide tarihinden önce bile çekin ibraz edildiği gün ödeneceğinin (muhatapta karşılık varsa bu karşılığın; karşılığın olmadığı durumda ve hâmil talep ettiği takdirde muhatabın bir çek yaprağı için ödemekle yükümlü olduğu tutarın) hüküm altına alınmasıdır.

Kanaatimizce olması gereken, Tasarı md. 795'in kenar başlığının "çek" in niteliğine uygun hale getirilmesi ve böylece her türlü yanlış anlamın ortadan kaldırılmasıdır. Bu da, maddenin kenar başlığının, "II-Çekin İbrahimde Ödenmesi" şeklinde değiştirilmesi ile mümkün olabilecektir.

6- Çekte İbrahim Süreleri

Tasarı'da yer alan "III - Ödeme için ibraz" kenar başlıklı 796'ncı madde hükmü, 6762 sayılı TTK'nın 708'inci maddesinde "içerik olarak" aynı şekilde yer almaktadır ve düzenleme bu haliyle, 1956 yılı ülke koşulları dikkate alınarak, mehz Kanundan "süreler" ve "bu sürelerin hesaplanmasında ölçü alınan kriter" bakımından ayrılıp Kanuna konulmuş bir maddedir. Bu düzenleme, gerek uygulamada gerek öğretide çok farklı görüşlerin ortaya konulmasına ve birçok sorunun çıkmasına neden olmuştur. TTK md. 708'de (Tasarı md. 796) öngörülmuş ibraz süreleri, hem "gün" hem de "ay" olarak düzenlenmiştir. Diğer taraftan her iki hükümde de ibraz sürelerinin belirlenmesinde "yer" kavramı ölçü olarak alınmıştır. Ancak bu kavramdan ne anlaşılması gerektiği açık değildir. "Yer kavramı" konusunda Türk öğretisi ve uygulamasında "il sınırları", "ilçe sınırları", "il belediye sınırları", "büyükşehir belediye sınırları" ve "keşidecinin iradesi" kriterleri çözüm olarak önerilmekte ve ibraz süreleri ölçü alınan bu kriterlere göre değişiklik arz etmektedir⁴⁷.

Buna karşılık, Cenevre Yeknesak Kanunu md. 29, İsviçre Borçlar Kanunu md. 1116 ve Alman Çek Kanunu md. 29'da yer alan hükümlerde ise, "ibraz süreleri" ve "bu sürelerin belirlenmesinde ölçü alınacak kriterler" hiçbir duraksamaya yol açmayacak şekilde düzenlenmiştir⁴⁸. Cenevre Yeknesak Kanunu md. 29 ve bu sistemi aynı

(46) Ayrıntılı bilgi için bkz. *Kendigelen*, Çek Hukuku, s. 161-163. Gerçi yukarıda da ifade ettiğimiz gibi, öğretide, "çeklerde tek bir vadenin söz konusu olup, bu da çekin görüldüğünde ödenmesidir" şeklinde görüş açıklayan yazarlar da bulunmaktadır.

(47) Bu ölçütler hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. *Narbay*, Çekte İbrahim Süreleri, s. 802-808.

(48) "OR Art. 1116:
2. Vorlegung zur Zahlung

şekilde kabul etmiş olan sistemlerde, TTK md. 708 düzenlemesinden ayrı olarak, ibraz süreleri belirlenirken sadece "gün ölçütü" esas alınmış ve süreler de "daha kısa" öngörülmüştür. Buna göre, bir çek keşide edildiği ülkede ödenecekse "sekiz (8) gün" içerisinde ödeme için muhataba ibraz edilmelidir. Bir başka deyişle, bu sistemde, keşide ve ödeme yeri "aynı ülke sınırları içinde" olan bir çek için "tek bir ibraz süresi" belirlenmiştir. Böylece, ibraz süresinin tespiti açısından ilk kriter "ülke sınırları" olarak öngörülmüş ve bunun sonucu olarak da sekiz (8) günlük tek bir ibraz süresi kabul edilmiştir. İkinci kriter olan "farklı ülke"ler ise "dünyanın aynı kısmında" ve "ayrı kısmında" yer alan şekilde bir ayrıma tâbi tutulmuş ve ibraz süreleri "dünyanın aynı kısmında yer alan ülkeler için yirmi (20) gün" ve "dünyanın ayrı kısmında yer alan ülkeler için ise yetmiş (70) gün" olarak düzenlenmiştir.

Kanaatimizce, ibraz sürelerinin tespit edilmesi konusunda tüm tereddütleri, tartışmaları, uygulama farklılıklarını ve yanlışlıklarını ortadan kaldıracak çözüm, gerek "ibraz sürelerinin belirlenmesinde esas alınan kriterler" gerek "sürelerin uzunluğu" bakımından, Cenevre Yeknesak Kanunu md. 29 ve bu sistemi esas alan İsviçre Borçlar Kanunu md. 1116 ve Alman Çek Kanunu md. 29 sisteminin kabul edilmesi ve Tasarı'ya aktarılmasıdır.

Değişiklik önerimiz şöyledir:

"III - Ödeme için ibraz

1. Genel olarak

MADDE 796.- (1) Bir çek, keşide edildiği ülkede ödenecekse sekiz gün içinde muhataba ibraz edilmelidir.

(2) Keşide edildiği ülkeden başka bir ülkede ödenecek olan çek, keşide yeri ile ödeme yeri aynı kıtada ise yirmi gün ve ayrı kıtalarda ise yetmiş gün içinde muhataba ibraz edilmelidir.

1 Ein Check, der in dem Lande der Ausstellung zahlbar ist, muss binnen acht Tagen zur Zahlung vorgelegt werden.

2 Ein Check, der in einem anderen Lande als dem der Ausstellung zahlbar ist, muss binnen 20 Tagen vorgelegt werden, wenn Ausstellungsort und Zahlungsort sich in demselben Erdteile befinden, und binnen 70 Tagen, wenn Ausstellungsort und Zahlungsort sich in verschiedenen Erdteilen befinden.

3 Hiebei gelten die in einem Lande Europas ausgestellten und in einem an das Mittelmeer grenzenden Lande zahlbaren Checks, ebenso wie die in einem an das Mittelmeer grenzenden Lande ausgestellten und in einem Lande Europas zahlbaren Checks als Checks, die in demselben Erdteile ausgestellt und zahlbar sind.

4 Die vorstehend erwähnten Fristen beginnen an dem Tage zu laufen, der in dem Check als Ausstellungstag angegeben ist."

(3) *Bu bakımdan, bir Avrupa ülkesinde çekilip de Akdeniz'de sahili bulunan bir ülkede ödenecek olan ve buna karşılık Akdeniz'de sahili olan bir ülkede çekilip bir Avrupa ülkesinde ödenmesi gereken çekler aynı kutada çekilmiş ve ödenmesi şart kılınmış sayılır.*

(4) *Yukarıda yazılı süreler, çekte keşide günü olarak gösterilen tarihten itibaren işler."*

7- Ödeme Yasağı

Tasarıda yer alan ve "IV - Çekten cayma" kenar başlıklı md. 799, 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu md. 711'in içerik itibariyle bir tekrarıdır. Bu maddenin 1'inci ve 2'nci fıkraları "çekten cayma"yı; 3'üncü fıkrası ise "ödeme yasağı" kurumunu düzenlemektedir⁴⁹. Ödeme yasağı, hukukî niteliği yönüyle, hüküm doğurması için bir mahkeme kararına ihtiyaç duyulmayan, 6762 sayılı TTK md. 699'da (veya md. 574'te) öngörüldüğü gibi, "ihtiyatî tedbir" niteliğinde bir yetkidir⁵⁰. Kanun koyucu, ödeme yasağı kuralının düzenlendiği 6762 sayılı TTK md. 711, f. 3'de, "keşideciye", çekin kendisinin ya da "üçüncü bir kişinin" elinden "iradesi dışında" çıkmış olduğu durumda, muhatabın çeki ödemesini engelleyebileceğini ifade etmekle yetinmiş, çekin ödenmesinin

(49) Gerçi öğretilerde bazı yazarlar "ödeme yasağı"nı, çekten ibraz süresi içinde cayılamayacağı kuralının bir istisnası olarak nitelendirmektedirler [örn. bkz. *Domanıç*, *Hayri: Türk Ticaret Kanunu Şerhi, Kıymetli Evrak Hukuku ve Uygulaması*, C. IV, İstanbul 1990, s. 635 vd.; *Poroy/Tekinalp*, s. 268, N. 477; *Göle*, s. 123; ayrıca bkz. *Narbay*, Şafak: Çekten Cayma ve Ödeme Yasağı, Genişletilmiş ve Güncelleştirilmiş 2. Bası, İstanbul 1999, s. 86, dp. 3'de belirtilen diğer yazarlar (*Narbay*, Çekten Cayma ve Ödeme Yasağı)]. Kanaatimizce, her ne kadar bu kural, Kanun'da ayrı bir madde olarak değil de çekten cayma kenar başlıklı 711'inci maddede düzenlenmişse de, "ödeme yasağı" çekten ibraz süresi içinde cayılamayacağı ilkesinin Kanun'da belirtilmiş bir istisnası olmayıp, şartları ve hükümleri "cayma"dan farklı olan bir kurumdur (bu iki kurum arasındaki farklar hakkında geniş açıklamalar için bkz. *Kendigelen*, Abuzer: Çekten Cayma ve Ödeme Yasağı (TK md. 711), *Ticaret Hukuku Kürsüsünde Onbeş Yıl Makalelerim*, s. 104 vd. (Makalelerim-Çekten Cayma); *Narbay*, Çekten Cayma ve Ödeme Yasağı, s. 86-87; *Kendigelen*, Çek Hukuku, s. 217).

(50) *Postacıoğlu*, İlhan: Çekin İbrası İle İlgili Bazı Problemler, *Batıder*, 1976, C. VIII, S. 3, s. 129; *Kendigelen*, Makalelerim-Çekten Cayma, s. 104; *Narbay*, Çekten Cayma ve Ödeme Yasağı, s. 85-86; *Tekil*, Müge: Çekte Muhatap Bankanın Hukukî Sorumluluğu, İstanbul, 1997, s. 66; *Kendigelen*, Çek Hukuku, s. 217. Yargıtay da yakın tarihli bir kararında "... TK 711/son maddesi uyarınca keşideciler tarafından muhatap bankaya verilen ödmeden men talimatları, tedbir mahiyetindedir." demek suretiyle ödeme yasağı kuralının özü itibariyle ihtiyatî tedbir niteliğinde olduğunu kabul etmektedir (Y. 11 HD. 04.04.2002 tarih E. 8697, K. 765 -Eriş, s. 248-). Buna karşılık *Tekinalp*, keşidecinin bankanın çekin ödenmesini yasaklayan bcanının maddî hukuksal bir irade açıklaması olduğunu, usul hukukuna ilişkin bir ihtiyatî tedbir niteliğini taşıyan karar olmadığı görüşünü savunmaktadır (*Poroy/Tekinalp*, s. 268, N. 477 ve ayrıca *Tekinalp*, 40. Yılında Türk Ticaret Kanunu, s. 104-105).

yasaklanmasından sonra yapılması gereken işlemler hakkında herhangi bir hüküm öngörmemiş, sorunun çözümünü uygulamaya bırakmıştır. Konu hakkında öğretilerde farklı görüşler ileri sürülmüştür⁵¹.

Burada hemen şunu belirtmek gerekir ki, keşidecinin çekin kendisinin ya da üçüncü bir kişinin elinden rıza dışında çıktığı iddiası ile muhataba geçerli bir ödeme yasağı istemi⁵² yöneltmesi durumunda, muhatap bankanın bu talimata uymak zorunda olduğu konusunda hiçbir duraksama söz konusu değildir⁵³. Ancak bu safhadan sonra yapılması gerekenler hakkında yasada herhangi bir hüküm yer almamaktadır⁵⁴.

Yine önemle vurgulanmalıdır ki, keşidecinin ödeme yasağı istemini muhatap bankaya ilettikten sonra, muhatap bankanın en azından iyiniyetli çek hâmilinin menfaatlerini korumak amacıyla hesapta bulunan karşılığı bloke bir hesaba aktarma zorunda olduğu, böylece keşidecinin bu karşılık üzerinde tasarrufta bulunmasının engellenecek olması, tamamen öğretidir⁵⁵.

(51) Bu görüşler hakkında ayrıntılı bilgiler için bkz. *Kendigelen*, Makalelerim-Çekten Cayma, s. 110; *Narbay*, Çekten Cayma ve Ödeme Yasağı, s. 96-103; "40. Yılında Türk Ticaret Kanunu Semineri" tartışmalarında *Arkan* da, TTK md. 711 hükmü uyarınca çekten cayıldığında, muhatap bankanın karşılığı hâmil lehine bloke hesaba aldığı, ancak bankanın bu karşılığı ne kadar süre ile bloke hesapta tutacağını belli olmadığını, bu bloke süresi içinde hesap sahibinin de zarar gördüğünü, çünkü bloke hesaba faiz işletme bakımından bankanın kendi çıkarına uygun tutum içerisine girdiğini belirterek, hukukî durumun bir an önce açıklığa kavuşturulması için bankanın bloke hesaba aldıktan sonra belli bir süre içinde iptal davası açılması, iptal davası belli bir süre içinde açılmazsa karşılığı bloke hesaptan çözeceği konusunun bir kanun hükmü ile düzenlenip düzenlenemeyeceğini düşündüğünü ifade etmiştir (*Arkan*, Sabih: 40. Yılında Türk Ticaret Kanunu Semineri Tartışmaları, İstanbul 1998, s. 97).

(52) Ödeme yasağı konulabilecek durumlar hakkında geniş açıklamalar için bkz. *Kendigelen*, Makalelerim-Çekten Cayma, s. 105-110; *Reisoğlu*, Seza: Türk Hukukunda ve Bankacılık Uygulamasında Çek, Gözden Geçirilmiş 3. Baskı, Ankara 2003, s. 269-273; *Narbay*, Çekten Cayma ve Ödeme Yasağı, s. 93-96; *Kendigelen*, Çek Hukuku, s. 217-220.

(53) *Poroy/Tekinalp*, s. 268, N. 477; *Kendigelen*, Makalelerim-Çekten Cayma, s. 110 ve dp. 92 ve 93'de belirtilen yazarlar; *Reisoğlu*, s. 273; *Narbay*, Çekten Cayma ve Ödeme Yasağı, s. 96 ve ayrıca dp. 42'de belirtilen yazarlar; *Kendigelen*, Çek Hukuku, s. 220; *Eriş*, s. 239; Y. 11. HD. 8.2.2001 tarih E. 2001/185, K. 2001/955 (YKD., 2002, C. 28, S. 1, s. 53-55).

(54) *Yasaman*, 6762 sayılı TTK md. 711, f. 3 düzenlemesinde bir kanun boşluğu bulunmadığını, kanun koyucunun meseleyi iradî olarak bu şekilde farzettığını; amacın, çek keşide edenlerin sayısını artırmak suretiyle çekin Türkiye'de yaygınlaştırılması olduğunu, bu nedenle de çek keşide edenlerin daha avantajlı veya bazı imkânlardan yararlandırılmasının istendiğini ileri sürmektedir (*Yasaman*, Hamdi: 40. Yılında Türk Ticaret Kanunu Semineri Tartışmaları, İstanbul 1998, s. 103).

(55) *Postacıoğlu*, s. 129; *Kendigelen*, Makalelerim-Çekten Cayma, s. 111-112; *Reisoğlu*, s. 276; *Narbay*, Çekten Cayma ve Ödeme Yasağı, s. 96 ve ayrıca dp. 44'de

ve uygulamanın ortaya koyduğu bir çözüm olup, maddede bu konuya ilişkin de bir hüküm bulunmamaktadır.

Kanaatimizce, öğretide bir grup yazar tarafından da isabetli bir şekilde savunulduğu gibi⁵⁶, ödeme yasağının etkilerini sürdürebilmesi için, geçerli bir ödeme yasağı konulduktan sonra, "keşideci" ya da "hâmilin" belirli bir süre içerisinde mahkemeye başvurarak bir "ödemenin durdurulması kararı"⁵⁷ almaları; bu kararı muhatap bankaya ibraz etmeleri ve ayrıca keşideci ya da hâmilin duruma göre iptal ya da istirdat isteminde bulunmaları gerekir⁵⁸. Bu, "ödeme yasağı" kurumunun çekin niteliğinden kaynaklanan bir "ihtiyatî tedbir" olmasının sonucudur. Aksi takdirde kötüniyetli keşidecilere (ya da keşideciyi ikna eden, çeki elinden

belirtilen yazarlar; Öztan, s. 1343, 1348; Tekil, Müge: s. 68; Eriş, s. 239; Kendigelen, Çek Hukuku, s. 223.

(56) Teoman, Ömer: Çek-Senet Sorunları ve Çözümü Önerileri Paneli, İstanbul, 1990, s. 51; Şimşek, Edip: Hukukta ve Cezada Ticari Senetler, Bono-Çek -Poliçe, Ankara 1982, s. 472; Kendigelen, Makalelerim-Çekten Cayma, s. 112; Narbay, Çekten Cayma ve Ödeme Yasağı, s. 101; Tekil, Müge: s. 65; Kendigelen, Çek Hukuku, s. 221.

(57) Narbay, Çekten Cayma ve Ödeme Yasağı, s. 103; ancak mahkeme, keşidecinin muhataba yönelmiş olduğu ödeme yasağı istemini haklı bulursa, yeni bir ödeme yasağına değil, keşidecinin koyduğu ödeme yasağının devamına karar vermemelidir. Bu, usul ekonomisi açısından da yararlı bir uygulama olacağı gibi, keşideci ya da çekin rızası dışında elinden çıktığını ileri süren üçüncü kişiyi teminat yatırma yükümlülüğünden de kurtarmış olacaktır. Benzer bir yaklaşım için bkz. Tekil, Müge: s. 65.

(58) Aksi görüşte Poroy/Tekinalp, s. 268, N. 477; yazar, bu görüşün kanunî dayanağının bulunmadığını; aynı zamanda bu görüşün bir taraftan keşideci ile banka arasındaki sözleşmeye, diğer taraftan da hâmil ile banka arasında bir ilişki olmadığı ve hâmilin bankaya karşı çekin ödenmesine yönelik herhangi bir talep hakkı bulunmadığı ilkesine aykırı olduğunu; ayrıca, bu düşüncenin keşidecinin irade açıklamasına, usul hukuku sonuçları yüklemek gibi TTK md. 711'e yabancı bir nitelendirmeye ve varsayımına yer verdiğini ve birçok soruyu da davet ettiğini savunmaktadır. Yazar devamla, çekin ödenmesinin haksız bir şekilde engellenmesinin yaptırımının TTK ve ÇekK'da öngörüldüğünü, bu nedenle kanunda bulunmayan usuller oluşturmaya gerek bulunmadığını, ödeme yasağı talimatının hem hukukî hem de cezaî sonuçlarını keşidecinin taşıdığını belirtmektedir. Yasaman da, kanun koyucunun iptal davası açmak, menfi tespit davası açmak gibi yükleri çek keşidecisine vermediğini; çünkü böyle bir yükümlülüğün, bir ihtiyacın, hukukî bir menfaatin bulunmadığını, sadece keşidecinin bildirimde bulunmak suretiyle çekin ödenmesini durdurabildiğini; bunun karşısında çek hâmilinin bu durumun aksini ispat edip dava açmak suretiyle çekin kötüniyetle ödenmesinin durdurulduğunu iddia edip, ispat ettiği takdirde uğradığı zararı isteyebileceğini ileri sürmektedir (Yasaman, s. 103-106).

çıkaran üçüncü kişilere) pirim verilmiş olunacaktır ki, bu da çekin meşru hâmillerini zarara uğratacak bir yaklaşım olacaktır⁵⁹.

"Ödeme yasağı" konusunda, kanaatimizce de hakkaniyete ve çekin niteliğine daha uygun olan bu görüşün Tasarı'da yer alması isabetli olacaktır. Bu nedenle, Tasarı md. 799'un üst başlığı "*Çekten Cayma ve Ödeme Yasağı*" olarak düzeltilmeli ve madde,

"1. Genel olarak

MADDE 799.- (1) Çekten cayma, ancak ibraz süresi geçtikten sonra hüküm ifade eder.

(2) Çekten cayılmamışsa, muhatap, ibraz süresinin geçmesinden sonra da çeki ödeyebilir.

(3) Keşideci çekin kendisinin veya üçüncü bir kişinin elinden iradesi dışında çıkmış olduğu iddiasında ise muhatabın çeki ödemesini önleyebilir. Muhatap kendisine yöneltilmiş olan ödeme yasağı konulması istemi karşısında çek bedelini meşru hâmil lehine derhal bloke bir hesaba alır. Keşideci ya da çeki rızası dışında elinden çıkardığı iddiasında olan üçüncü kişi, muhataba ödeme yasağı konulduktan sonra en geç 10 gün içerisinde mahkemeye başvurarak çekin ödenmesinin durdurulması ve çekin kimin elinde olduğu bilinmiyorsa iptal; çekin kimin elinde bulunduğunun bilindiği durumda ise istirdat isteminde bulunmak zorundadır. Aksi halde çek bedeli muhatap tarafından, çeki ibraz süresi içinde ödenmek üzere ibraz etmiş olan meşru hâmile ödenir. Hukuka uygun olmayan ödeme yasağı konulmasının sonuçlarına keşideci katlanmak durumundadır." şeklinde hükme bağlanmalıdır.

8- Muhatabın İflâsı Halinde Çek Hâmilinin Hakları

Tasarı'nın md. 806 hükmü (6762 sayılı TTK md. 718) şu şekildedir: "*(1) Hesaba geçirilmek üzere çekilen bir çekin hâmili, muhatap iflâs veya ödemelerini tatil etmiş veya aleyhine yapılan herhangi bir icra takibi semeresiz kalmışsa, çek bedelinin nakden*

(59) Buna karşılık Yargıtay, istikrarlı bir şekilde, keşidecinin muhataba ödeme yasağı istemini yöneltmesinin yeterli olduğunu, bu durumda muhatabın bu istemle bağlı olacağını, ancak keşidecinin, çek iptali davası açma hakkı bulunmadığı gibi, mahkemeden bir ödemenin durdurulması kararı almasına da gerek olmadığını; çekin iptalini lehtar veya hâmilin isteyebileceğini; hatta keşideci davacının, zayı nedeniyle çekin iptalini isteme hakkı bulunmadığına göre, iptal davası sırasında çeki ibraz edene karşı istirdat davası da açamayacağı görüşünü ortaya koymaktadır (Y. 19. HD. 21.2.2003 tarih E. 2002/4495, K. 2003/1319; Y. 11. HD. 11.3.2003 tarih E. 2001/9393, K.2002/2136 -Bu kararlar Kazancı Bilişim'in İçtihat ve Mevzuat Bilgi Bankası'ndan alınmıştır-; ayrıca bkz. Narbay, Çekten Cayma ve Ödeme Yasağı, s. 101, dp. 60'da belirtilen Yargıtay kararları).

ödenmesini muhataptan isteyebileceği gibi, ödememe halinde başvurma hakkını da kullanabilir".

Hâmil, "*muhatabın iflâs etmiş olması*" olgusunu muhatap hakkında mahkemece verilmiş "*iflâs kararı*" ile; "*muhatap hakkında yapılmış bir icra takibinin semeresiz kalması olgusunu*", takibi yapan icra müdürlüğünden alınacak "*aciz belgesi*" ile kanıtlayacaktır⁶⁰. Hâmilin, muhatabın "*ödemelerini tatil ettiğini*" kanıtlaması ise çok daha zor bir durumdur⁶¹.

"*Muhatabın ödemelerini tatil etmiş olması*" olgusunun nasıl ispat edileceği Tasarıda belirtilmemiştir. Kanaatimizce, Tasarı md. 806'nın metninin "*Hesaba geçirmek üzere çekilen bir çekin hâmil, muhatap iflâs etmiş veya bir ilâmla kanulanmamış olsa dahi ödemelerini tatil etmiş veya aleyhine yapılan herhangi bir icra takibi semeresiz kalmışsa, çek bedelinin nakden ödenmesini muhataptan isteyebileceği gibi, ödememe halinde başvurma hakkını da kullanabilir.*" şeklinde ifade edilmesi, yerinde bir düzenleme olacağı gibi, poliçeye ilişkin yapılan değişikliklerle (Tasarı md. 713) de paralellik arz edecektir.

9- *Cirosu Kâbil Olan Diğer Senetler*

Madde 831'in yürürlükteki Kanunda karşılığı olan madde (6762 sayılı TTK md. 743) iki fıkradan oluştuğu halde, Tasarı düzenlemesi üç fıkradan meydana gelmiştir. Bu farklılığın sebebi, Tasarı'daki maddeye "*yeni bir fıkra*"nın eklenmiş olmasıdır. Tasarı madde 831'in 1'inci fıkrâ hükmü şöyledir: "*İmza edenin, yer, zaman ve miktar bakımlarından belirli nakdî ödemelerde bulunmak ve belirli miktarda misli şeyler teslim etmek borçlanmasını içeren senetler, açıkça emre yazılı oldukları takdirde ciro ile devredilebilirler*". Bu fıkrâ ile, bir kişinin "*yer, zaman ve miktar bakımından belirli nakdî ödemelerde bulunmak*" ve "*belirli miktarda misli şeyler borçlanmasını içeren senetlerin*", "*açıkça emre yazılı*" olmaları durumunda, "*ciro*" ile devredilebilecekleri öngörülmüştür. Tasarı'nın madde metnine, yürürlükteki Kanunda olmayan bu fıkrâ hükmünün ne amaçla eklendiğine ilişkin madde gerekçelerinde herhangi bir açıklama bulunmaması bir eksiklik ve bu eksiklik maddeye gerekçe yazılması suretiyle giderilmelidir.

(60) *Eriş*, s. 268.

(61) *Eriş*, ödemelerin tatilinde, bu tatil halinin devamlı olması gerektiğini; muhatabın ödemelerini geçici olarak tatil etmesinin, çekin nakden ödenmesine hâmil yönünden bir hak sağlamayacağını ve muhatabın ödemelerini tatil ettiği halinin devamlı olduğunun ispatının da, çek hâmiline ait olduğunu ileri sürmektedir. Yazar ayrıca, uyumsuzluk durumunda, mahkemede açılacak bir tespit davasıyla da bu devamlılığın ispat edilebileceğini belirtmektedir (*Eriş*, s. 268).

Madde 831'in 2'nci fıkrası hükmünün, yürürlükteki Kanun'da karşılığı olan 743'üncü maddenin 1'inci fıkraya hükmü tek bir cümleden oluşmakta iken, Tasarı md. 831, f. 2, yeniden kaleme alınmış ve iki cümleden oluşmuştur. Düzenleme şu şekildedir: "*Bu senetler ve makbuz senetleri, varant ve konişmento gibi cirosu kabil olan senetler hakkında, cironun şekli, hâmilin hak sahipliği ve senedi elinde bulunduranın onu geri vermekle yükümlü olması hususlarında, poliçelere ilişkin hükümler geçerlidir. İptal konusunda, varant ve makbuz senedi dışındaki emre yazılı senetlere poliçelere ilişkin hükümler uygulanır*". Görüldüğü üzere, fıkranın ikinci cümlesinde, "*varant*" ve "*makbuz senedi*" dışındaki emre yazılı senetlerin iptali konusunda poliçelere ilişkin hükümlerin uygulanacağı, varant ve makbuz senedinin iptalinde ise, poliçelere ilişkin iptal hükümlerinin uygulanmayacağı "*özel olarak*" belirtilmiştir. "*Varant*" ve "*makbuz senedinin iptali konusu*" yürürlükteki Kanun'da iki ayrı maddede ve iki farklı şekilde düzenlenmiş olması nedeniyle öğretilde eleştiri konusu olmuştur⁶². Tasarı'da, öğretilde yapılan eleştiriler dikkate alınmış ve "*cirosu kabil olan diğer senetler*" kenar başlıklı 831'inci maddenin 2'nci fıkrasına "*İptal konusunda, varant ve makbuz senedi dışındaki emre yazılı senetlere poliçelere ilişkin hükümler uygulanacağı*" hükme bağlanmıştır. Tasarı md. 831'de yapılan bu değişikliklere ilişkin madde gerekçelerinde herhangi bir açıklama bulunmaması bir eksiklikler ve bu eksiklik maddeye gerekçe yazılması suretiyle giderilmelidir.

E- Kambiyo Senetlerine Benzeyen Senetler ve Diğer Emre Yazılı Senetler

- İzinsiz Umumî Mağaza Açanlar

Yürürlükteki TTK md. 744, f. 3 hükmünde "*izinsiz umumî mağaza açanlar hakkında TCK'nın 526'ncı maddesinin tatbik olunacağı*" belirtilmişken, Tasarı md. 832, f. 2 yeniden kaleme alınmak suretiyle "*Umumî mağazalar Sanayi ve Ticaret Bakanlığının izniyle kurulur. İzin almadan umumî mağaza açarak makbuz senedi veya varant düzenleyenler, üç aydan altı aya kadar hapis ve doksan günden az olmamak üzere adli para cezasıyla cezalandırılır.*" şeklinde ifade edilmiştir. Böylece, 1926 tarihli TCK'nın 526'ncı maddesine atıf yapmak yerine, daha isabetli bir tercihle uygulanacak cezaî düzenleme açıkça belirtilmiştir. Tasarı md. 832'de yapılan bu değişikliklere ilişkin madde gerekçelerinde herhangi bir açıklama bulunmaması bir eksiklikler ve bu eksiklik maddeye gerekçe yazılması suretiyle giderilmelidir.

(62) İmregün, s. 33; Poroy/Tekinalp, s. 95, N. 141.

TARTIŞMALAR

Prof. Dr. Hasan PULAŞLI (Başkan)

Değerli dinleyiciler bu oturumu bu şekilde bitirmiş olduk. Ancak usûl gereği söz almak isteyen ve Tasarı'ya katkıda bulunmak isteyenler varsa buyursunlar efendim, Sayın *Karayalçın* Hocam buyrun.

Prof. Dr. Yaşar KARAYALÇIN

Sayın meslektaşlarım, sayın Başkan, dün ilk toplantıyı ben yönettim ve görüşlerimi belirtmeye çalıştım. Bu toplantının sonunda bunları biraz daha açıklamak ihtiyacını hissediyorum.

Üniversitedeki meslek hayatımda beni çok etkileyen bir kavramı, bir halk sözünü defalarca belirtmeye çalıştım. Halk dilinde zaman zaman sizin de duymuş olduğunuzu zannettiğim "*avara kasnak dönmek*" diye bir deyim vardır. Ben Fakülte kurullarında ve Senatoda görev yaptığım vakit şu neticeye varmıştım; bu kurullarda durmadan avara kasnak dönüyoruz.

Ülkemizde temel kanunlar konusunda yeni bir moda veya siyaset zannederim Medenî Kanununun hazırlanması ile ilgili Komisyon'la başladı. Medenî Kanun çalışmaları devam etti. İşte bildiğiniz gibi neticelendi. Arkasından Borçlar kanunu ve arkasından Ticaret Kanunu komisyonları kuruldu.

Biz (Prof. *Bozer* arkadaşım ve ben), Ticaret Kanunu Komisyonu'nda ilk toplantıyı yaptığımız zaman şunu önerdik. Dedik ki her komisyonun görevi komisyonu kuran organ tarafından açıkça belirtilir. Komisyonumuzun görevi nedir? Bunun açıkça belirtilmesi lâzım. Bu Komisyon Ticaret Kanunu'nu ele alıp tümüyle total bir revizyon mu yapacaktır; yoksa sınırlı, amacı belli olan bir görevle mi çalışmaya başlayacaktır? Bu konuda ilk toplantıda bu modayı veya siyaseti devam ettirecek bir görüş hâkim oldu.

Bugünkü toplantıların ve bundan evvel yapılmış ve bundan sonra epey yapılacağını zannettiğim toplantıların amacı gayet tabii çok zorluklarla, beş seneyi geçen çalışmalarla ortaya çıkan bu Taslağın yapılan tenkidler göz önüne alınarak, ayıklanarak Taslağa intikal ettirilmesi şeklinde neticelenmesi lâzım. Eğer bundan sonraki çalışmalar bu amaca yönelik olur ve olumlu netice alınırsa bu total revizyon çalışmaları hiç olmazsa Ticaret Kanunu bakımından başarıya ulaşmış sayılabilir.

Ben Adalet Bakanlığına Taslak intikal ettirildiği zaman şunu önerdim. Hatta Fakülte Dekanımıza da söyledim. Adalet Bakanlığına hukuk fakültesi dekanları müracaat etsin, en aşağı iki aylık bir ek süre istensin ve bu munzam süre içinde böyle şehir şehir toplantılar yapılacak ve zaman israf edilecek yerde bundan evvelki

Ticaret Kanunu taslağı sırasında Abant'da toplanmıştık; yine Abant'da veya büyük şehirlerden uzak bir yerde yoğun çalışma yapacak güçlü kadrolar -Ticaret Kanunu'nun her kitabı için komisyonlar, ek komisyonlar oluşturulmak suretiyle- bir taraftan problemler ortaya konsun ve problemlerin ortaya konması safhası bittikten sonra hemen arkasından öneriler ayıklansın ve ondan sonra benimsenen çözümlerin redaksiyonu yapılsın.

Benim endişem bu alanda da, avara kasnak dönülmesidir. Bu deyimi kullandığım için özür dilerim. Fakat bu halk deyimi çok hoşuma gidiyor ve ülkemiz gerçeklerine çok da uyuyor.

Bakın dünkü toplantıda Komisyon Başkanımız sayın *Tekinalp* ben böyle 27. toplantıda bulundum dedi. Bana öyle geliyor ki Ticaret Kanunu Taslağı'nın nihai metni oluşuncaya kadar bir yirmiyedi toplantı daha geçecektir. İzmir'de toplantı yapılmak isteniyor, her yerde, her üniversitenin olduğu yerde bu konuda toplantı yapılmak isteniyor. Tabii bu toplantıların faydası olmuyor değil. Fakat bu toplantıların sonucu ne olacak? Sonuçta faydalı bir revizyon, faydalı bir düzeltme yapılabilecek mi?

Biraz evvel *Nurkut İnan* arkadaşım belirtti; 67 yaşındayım diyor. Belli bir kültürümüz var, müktesebatımız var. Bizim de bir müktesebatımız var tabii. Bana öyle geliyor ki Medeni Kanun'la başlayan, hele Borçlar Kanunu ve Ticaret Kanunu da Meclis'den çıktıktan sonra özel hukuk alanında çalışan bütün meslektaşlarımız yeniden bir eğitimden geçmek zorunda kalacaklardır. Hiç olmazsa kendilerini eğiteceklerdir. Benim temennim şu; bugünkü çalışmalar ve bundan sonra yapılacak benzeri çalışmalar bir "avara kasnak" dönme şeklinde tecelli etmesin! Olumlu neticeler alınabilmesi için Adalet Bakanlığına düşen çok önemli görevler var. Adalet Bakanlığı bu çalışmaları malî bakımdan, her bakımdan bir devlet siyaseti olarak desteklesin ve böylece hayal kırıklığına uğramayalım. Çünkü temel yasalarda bu total revizyon çalışması kararı verilirken merak ediyordum; acaba Türkiye'nin akademik kadrosu bir ana kanunu bütünüyle belli bir süre içinde revizyonunu sağlamaya müsait midir; ekonomik şartlar, malî destekler müsait midir endişesi içindeydim. Bundan sonraki safha, yani esas önemli olan ikinci safha (tenkitlerin bir süzgeçten geçirilip çözüm önerilerinin tespit edilmesi ve metne işlenmesi safhası) bir an evvel, fakat acele etmeden tamamlanabilmelidir. Bu yapılmadan eğer Tasarı şu veya bu şekilde Meclise intikal ettirilecek olursa hayal kırıklıklarını beklemek gerekir diye düşünüyorum.

Bu önemli toplantının sonunda endişelerimi belirtmeyi vazife saydım. Teşekkürlerimi sunar, bütün meslektaşlarıma iyi günler dilerim.

Prof. Dr. Hasan PULAŞLI (Başkan)

Sayın Hocama çok teşekkür ederim. Yalnız usûl ile ilgili olarak bir şey söylemek istiyorum. İnşallah bundan sonra söz alanlar ve daha sonraki toplantılarda salt eleştirilerle değil, ayrıca eleştirinin yanı sıra ilgili kanun maddesine ilişkin en azından bir önerinin de sunulmasının yerinde olacağı düşüncesindeyim. Sayın Bakan ve Hocam *Hikmet Sami* Bey buyrun.

Prof. Dr. Hikmet Sami TÜRK

Sayın Başkan, değerli meslektaşlarım,

Değerli hocamız Prof. Dr. *Karayağcın*'ın bu Kanun'un tümüyle değişik yeni bir kanun mu, yoksa bazı hükümler itibariyle değiştirilmiş bir kanun mu olması gerektiği konusunda Komisyon'da görüş ayrılığı olduğunu ifade eden konuşması üzerine bir açıklama yapmak istiyorum. Değerli hocamız, Adalet Bakanlığı'nın bu konudaki tercihinin açıkça belli olması gerektiğini ifade etti. Ben, şimdi Adalet Bakanı değilim, ama bu çalışmayı başlatan meslektaşınızım. Adalet Bakanı sıfatıyla Türk Ticaret Kanunu Komisyonu'nun 10 Şubat 2000 günü yaptığı ilk toplantıda bu konuda söylediklerimi kısaca hatırlatmak istiyorum. Orada Türkiye'de ticaret hukuku alanındaki yasal düzenlemeleri ta 1850'den itibaren, Tanzimat döneminden itibaren özetledikten sonra Türk Ticaret Kanunu'nda neden kapsamlı bir değişiklik yapılması gerektiğini açıklamış ve sonlara doğru şunu söylemişim:

"İşte bu ve benzeri nedenler, yeni bir Türk Ticaret Kanunu yapılmasını ya da yürürlükteki Türk Ticaret Kanunu'nda geniş kapsamlı bir değişikliğe gidilmesini zorunlu kılmaktadır.

Şimdiye kadar Türk Ticaret Kanunu'nda çeşitli değişiklikler yapılmıştır. Bunların bir bölümü kanun hükmünde kararnamelerle gerçekleştirilmiştir. Ancak bu değişikliklerin her biri zaman zaman düzenleme yetersizliği hissedilen belli konularla sınırlıydı. Oysa şimdi Türk Ticaret Kanunu'nun bir bütünlük içinde, hatta Kanun'un yürürlük süresi içerisinde onun dışına çıkmış konularla birlikte değerlendirilerek yenilenmesi gerekmektedir.

Bu gün çalışmalarına başlayan Türk Ticaret Kanunu Komisyonu, her şeyden önce Türkiye'ye yeni bir Ticaret Kanunu kazandıracaktır. Yeni bir Ticaret Kanunu derken bunun yürürlükte Kanunun geniş kapsamlı bir değişiklikle düzeltilmiş, geliştirilmiş bir şekli ya da tamamıyla yepyeni bir kanun olabileceğini belirtmek gerekir. Çünkü yürürlükteki Kanun'un yerleşmiş, ülke gereksinmelerini karşılayan hükümlerinin yeni metinde de yer alması doğaldır.

Bütün bunları bu gün çalışmaya başlayan Komisyon belirleyecektir. Komisyon, asıl görevi olan Türk Ticaret Kanunu Değişiklik Tasarısı ya da yeni Türk Ticaret Kanunu Tasarısı ile birlikte bu Kanun'un Yürürlük ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun Tasarısı'nı da hazırlayacaktır".

Demek ki Adalet Bakanlığı'nın Komisyon'dan beklediği, öncelikli olarak nasıl bir yöntem izlenmesi gerektiğini belirlemektir. Adalet Bakanlığı için çalışmanın sonunda ortaya çıkacak metin, yeni bir Türk Ticaret Kanunu da olabilirdi; kapsamlı bir değişiklik de olabilirdi. Bu, Komisyon'un takdirine bırakılmıştı. Komisyon, Türkiye'nin en seçkin ticaret hukukçularından oluşuyordu. Nasıl bir düzenleme yapılması gerektiğini belirlemeye, çağdaş hukuktaki gelişmeleri, ülkemizde ve dünyada değişen koşulları göz önünde bulundurarak bu değerlendirmeyi yapmaya en yetkili kurul olarak, bir uzmanlar kurulu olarak bu Komisyon'u görmüştük. Komisyon da, kendi içinde yaptığı değerlendirmeden sonra tümüyle yeni

bir Türk Ticaret Kanunu hazırlamayı uygun görmüş ve çalışma, bu yönde yürütülmüştür.

Şimdi bu çalışma sonunda ortaya çıkan Tasarı üzerinde görüşüyoruz. Fakat tümüyle yeni bir kanun yerine kapsamlı bir değişiklik yapılması gerektiği görüşünü savunan arkadaşlarımız, şimdi özellikle "Kıymetli Evrak" Kitabı konusunda bunu ifade edebilirler. Çünkü "Kıymetli Evrak" Kitabında —biraz önce dinlediğimiz Yrd. Doç. Dr. Şafak Narbay arkadaşımızın da açıkladığı gibi— içerik olarak yeni bir hüküm yoktur. Sadece eski hükümlerin bazı düzeltmelerle ve yeni bir madde numarası sırasıyla düzenlenmesi söz konusudur. Öyle olunca şu soru kaçınılmazdır: Acaba bu değişiklik, böyle mi olmalıydı; yoksa sadece gerekli düzeltmelerle, çeviri yanlışlarının düzeltilmesiyle ve diğer ifade değişiklikleriyle mi yetinilmeliydi? İkinci yol izlenseydi, aynı madde numaraları sürdürülebilirdi. Bu yapılabilirdi, ama öyle yapılmamış. Sanıyorum ki, burada şu güçlük de dikkate alınmış olmalı: Eğer bir değişiklik tasarısı hazırlanmış olsaydı, orada değişen her madde için "Türk Ticaret Kanunu'nun şu maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir" biçiminde bir çerçeve madde koymak gerekecekti. Bunları tek maddeyle sevk etmek olanağı yok; yani "Türk Ticaret Kanunu'nun aşağıdaki maddeleri değiştirilmiştir:" biçiminde tek çerçeve maddeli bir kanun tasarısı sunmak olanağı yok. Böyle bir düzenleme yöntemi işi çok ağırlaştırıracaktı. Diğer temel kanunlarla ilgili çalışmalarda da bu sorun tartışılmıştır. Hepsinde acaba "...Kanunun şu maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:" biçiminde bir değişiklik yöntemi mi izlensin, başka bir deyişle, değişiklik çerçeve maddelerle mi yapılsın; yoksa tümüyle yeni bir kanun tasarısı mı hazırlansın, tartışması yapılmıştır.

Sanıyorum ki, Komisyon, tümüyle yeni bir kanun çıkarılmasını daha uygun görmüş ve öyle bir tasarı hazırlanmıştır. Ama özellikle "Kıymetli Evrak" Kitabı bakımından bu yöntemin isabeti tartışma konusu olacaktır.

Bu çerçeve içerisinde birkaç noktaya değinmek istiyorum. Tasarı'nın Genel Gerekçesinde "Kıymetli Evrak" konusunda tek cümlelik bir açıklama var: "Bazı çeviri yanlışları düzeltilmiş, çeviri yanlışları ortadan kaldırılmıştır". Madde gerekçelerinde ise sadece onbir maddeye yer verilmiştir.

Kısacası, "Kıymetli Evrak" Kitabında daha çok dil konusu ağırlık kazanmaktadır. Ben, bu çerçeve içinde birkaç noktaya değinmek istiyorum. Sayın Başkan da, somut öneriler getirilmesinin uygun olacağını ifade etti. Doğrudur. Zaten sürenin elverişli olduğu ölçüde tüm arkadaşlarımız bunu yapmaya çalıştı.

Tasarı'nın 647. maddesinin 3. fıkrasına göre "Kanun veya sözleşme ile başka kişilerin, bu arada, özellikle borçlunun da devre katılmaları zorunluluğu öngörülebilir". Bu, yürürlükteki Kanun'un 559. maddesinin 3. fıkrasında da "bu arada bilhassa" biçiminde yer alan bir ifadedir. Sanıyorum ki, bunlardan birini, yani "bu arada" ya da "özellikle" sözlüğünü çıkarabiliriz. Çünkü ikisi de aynı şeyi ifade etmektedir.

Tasarı'nın 657. maddesindeki "Tahvil" konusuna dün değinmiştim.

Çeşitli maddelerde "zayi olduğu", "zıya", "zıyın" sözcükleri, hatta bazen "zıya" sözcükleri kullanılıyor. Öncelikle bu bağlamda doğru sözcüğün "zıya" olduğunu söylemeliyim. Çünkü "zıya", ışık anlamına gelir. Özellikle 651, 663 ve 667. maddelerde bu sözcüklerin kullanıldığını görüyoruz. Bazı maddelerde ise "yitirme" sözcüğünün kullanıldığını görüyoruz. Sanıyorum ki, burada artık yerine göre "kaybolduğu" veya "yitirildiği"; "kaybı", "kaybın" ya da "yitirmenin" gibi sözcükleri kullanmak uygun olur.

658. maddenin 2. fıkrasında "Mahkeme kararlarıyla ödemedi men edilen borçlunun ödemesi geçerli olmaz." diyor. Burada "geçerli olmaz" ibaresi üzerinde durmak gerekir. "Men edilme" konusu da, 662. maddede "Ödeme yasağı" olarak düzenleniyor: "Dilekçe sahibinin talebi üzerine mahkeme senedin borçlusunu; aksine hareket ettiği takdirde iki defa ödemek zorunda kalacağını ihtar ederek bedelini ödemekten men eder."

Önce şunu söyleyeyim: Ben de değerli arkadaşım gibi burada ve Tasarı'nın birçok maddesinde geçen "men etme" sözcüğü yerine "yasaklama" sözcüğünün kullanılabilirliğini düşünmekteyim. Bu açıklamaların ışığında 662. maddenin 1. fıkrası şöyle yazılabilir: "Dilekçe sahibinin istemi üzerine mahkeme, senedin borçlusuna aksine hareket ettiği takdirde iki defa ödemek zorunda kalacağını ihtar ederek bedelini ödemesini yasaklar." Buna paralel olarak 658. maddenin 2. fıkrası — kaynak İsviçre Borçlar Kanunu'nun 978. maddesindeki aslına da uygun olarak — "Mahkemece hakkında ödeme yasağı konulan borçlu ödemede bulunamaz" ("ödeyemez"). Bu ifade, 662. madde ve onun kenar başlığıyla paralelliği de sağlayacaktır.

Tasarı'nın 660. maddesinin 1. fıkrasında "itfa edildiği", 2. fıkrasında ise "ödenmesi" sözcükleri kullanılıyor. Her iki fıkrada da "ödemek" fiilinin kullanılması daha doğru olacaktır.

664. maddesinin 1. fıkrası ile 666. maddenin 2. fıkrasında doğrudan doğruya "Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi" adının kullanılmasının daha doğru olacağını düşünmüştüm.

668. maddenin kenar başlığı, "Banknotlarda ve buna benzer kâğıtlarda usul" biçimindedir. Onun yerine kaynak İsviçre Borçlar Kanunu'nun 978. maddesi kenar başlığına paralel olarak "Banknotlarda ve benzeri kâğıtlarda usul", denilmesi daha doğrudur.

"Kıymetli Evrak" Kitabı, daha çok çeviri ve ifade düzeltmeleri çerçevesinde kaldığına göre, bazı ayrımların başlıkları da düzeltilebilir. Örneğin Polçe'de Sekizinci, Çek'te Beşinci Ayrım başlıkları "Kanunlar İhtilâfı" biçimindedir. Bunları "Kanunlar Uyuşmazlığı" olarak düzeltebiliriz.

Çek konusunda, bir noktaya işaret etmek isterim: Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi ve Çek Hamillerinin Korunması Hakkında Kanun'un Türk Ticaret Kanunu Tasarısı'na monte edilmesi, onun da buraya işlenmesi düşünülebilirdi. Fakat biliyorsunuz, bizim "Kıymetli Evrak" Kitabımız, Cenevre Sözleşmelerine uygun bir

düzenlemedir. Sanıyorum ki, o sistemi bozmamak için bu yapılmamış. Şimdi Türk Ticaret Kanunu yeni bir kanun olacaktır, sonraki kanun olacaktır. O bakımdan çekte ödeme ile ilgili hükümlerden birine 3167 sayılı Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi ve Çek Hamilerinin Korunması Hakkında Kanun hükümlerinin saklı olduğunu belirten bir hükmün eklenmesi yerinde olur. Bu, ayrıca Tasarı'nın 1509. maddesi karşısında önem kazanmaktadır.

Sayın Başkan, değerli meslektaşlarım,

Türk Ticaret Kanunu Tasarı'sının henüz tamamını inceleyemediğim hâlde, örnekleme yoluyla çeşitli kitapları hakkında yaptığım değerlendirmeyi burada konuşma sürelerinin elverdiği ölçüde tamamlamış bulunuyorum. İki hafta sonra İstanbul'da Yeditepe Üniversitesi'nde yine bu Tasarı ile ilgili bir toplantı olacak ve bu tartışmalar orada da devam edecektir.

Ben, bir kez daha, bu çalışmalara emek veren bütün arkadaşlarımıza; başta Prof. Dr. *Ünal Tekinalp* olmak üzere hepsi çok büyük bir özveriyle çalışan bütün değerli ticaret hukukçularına teşekkürlerimizi ifade etmeyi zevkli bir görev sayıyorum.

Amacımız, Türkiye'nin en iyi, en doğru ve 3. binyılda, 21. yüzyıl Türkiye'sine layık Türk Ticaret Kanunu'nu yapmaktır. Buradaki bütün eleştiriler de buna yöneliktir.

Hepinize teşekkür ediyorum, saygılar sunuyorum.

Prof. Dr. Hasan PULAŞLI (Başkan)

Çok teşekkür ediyorum sayın Hocam. Buyrun inşallah uzun olmaz.

Doç. Dr. Nurkut İNAN

Kıymetli Evrak Kitabına ilişkin olarak arkadaşımızın da aktardığı hususlardan büyük bir bölümü terimlerle ve terim birliğiyle ilgili. Dünkü toplantıda sayın *Tekinalp* dediler ki, biz redaksiyon yapmadık, Komisyon olarak bize redaksiyonun Adalet Bakanlığınca yapılacağı söylendi. Onun için bizim elimizdeki metin, redaksiyondan geçmemiş olan metin oluyor ve ayrı ayrı maddeleri, ayrı ayrı bölümleri, başka başka kişilerce kaleme alınmış olduğu için bir genelleme yapmanın gerekli olduğunu zannediyorum. Burada önemli olan şey redaksiyonun tek elden çıkmasıdır. Yani Ticaret Kanunu'nun, deniz ticaretiyle ilişkin kitabının redaksiyonunu birisinin, kıymetli evraka ilişkin redaksiyonu birisinin yapması olmaz, tek elden çıkmalıdır.

Bakın, benim okuduğum kanunlar arasında Türkçesi en güzel olan, beni en çok keyiflendiren kanun 1961 Anayasası'dır. 1961 Anayasası'nın özelliği ise Anayasadaki esas kuralların kabulünden sonra Komisyonunda yapılan, 61 Anayasası'nu bir tek kişinin, rahmetli Hocamız *Hıfzı Veldet Velidedeoğlu*'nun yazmış olmasıdır. Burada da redaksiyonun tek elden çıkmış olması gerekli; bu, çok önemli. Şimdi onun için terim kısmını bir yana bırakacağım.

Kıymetli evrakla ilgili genel felsefe, yani yapılan değişikliklerin genel felsefesi sadece birtakım yanlışlıkların düzeltilmesi, birtakım da uygulamada, yargı uygulamasında sorun yaratan maddelerin düzeltilmesi amacı olarak belirlenmiş. Durum böyle olunca ben sadece, sorun yarattığı halde düzeltilmemiş olan birkaç noktaya değinmek istiyorum. Belirli bir sıra izlemeyeceğim.

Kanun Taslağı'nın 730. maddesi protestolara ilişkin. Poliçelerde iki türlü protesto var. Kabul etmeme protestosu, ödememe protestosu. Bu ikisi arasında çok önemli bir fark var ve Kanunun yazılış tarzından da kolay kolay anlaşılıyor. Kabul etmeme protestosunu çekmeyen kişinin müracaat hakkı düşmez. Vadeden önce müracaat etme hakkını kaybeder, ödememe protestosu çekme hakkı her zaman bâkidir. Sayın Hocam bana güler bakıyor onun da küçük hatırasını anlatayım.

Ben 1963 yılında Fakülteye asistan olurken, beni, sözlü sınavdan geçirdiler. Bu sözlü sınavda bu soruyu sordular. Ben o zaman bilememiştim bu soruyu; onun için şimdi çok iyi bildiğim bir konu. Sonradan öğrenmek zorunda kaldım. Bu mesele halledilmemiş; kabul etmeme protestosuyla, ödememe protestosu arasındaki fark meselesi halledilmemiş.

Daha önemli bir mesele var; belki mehz kanunda da bu durum farklı değil ama, belki de bir küçük değişiklik gerekebilir. Bakın ne diyor 647. madde, şimdiki Kanunumuzda da aynıdır. Mülkiyet veya sınırlı bir aynı hak konulması amacıyla kıymetli evrakın devri için herhalde senet üzerindeki zilyetliğin devri şarttır. İlk bakışta belki doğru görünüyor ama eksik. Ya da buradaki mülkiyet ve sınırlı aynı hakkın neyin üzerindeki mülkiyet, neyin üzerindeki sınırlı aynı hak olduğunun belirlenmesi lazım, çünkü buraya alacak da dahil. Alacağın devri için de zilyetliğin devri gerekli. Onun için burada sadece mülkiyetle sınırlı aynı haktan bahsettiğimiz zaman alacak dışlanmış gibi oluyor. Halbuki özel hukuk sistemi içinde, alacak üzerinde mülkiyet hakkı biraz değişik biçimde vardır. Hatta alacağın temlikinin bir tasarruf işlemi olduğu söylenir. Alacak üzerinde rehin tesis etmek mümkündür, yani sınırlı aynı hak. Ama uygulayıcıyı daha rahatlatmak için alacak sözcüğünün de buraya eklenmesi, mülkiyet ve sınırlı aynı hak terimleri kalmak şartıyla yararlı olur diye düşünmekteyim.

Şimdi sebepsiz zenginleşmeye ilişkin maddede iki önemli değişiklik var. Birinci değişiklik bononun uygulanacağını öngörülmüş olması; ikincisi ve en önemlisi zaman aşımıdır. Denmiş ki, sebepsiz zenginleşmenin doğduğu andan itibaren bir yıldır. Halbuki biliyoruz ki genel sebepsiz zenginleşmede bir yıl öğrenmeden itibaren bir yıldır. Zenginleşmeden itibaren ise on yıldır. Bu kaldırılmış, o zaman kıymetli evraktan doğan borç hem poliçede, hem bonoda esas borçlunun borcu üç yılda zaman aşımına uğrayacağına göre, o zaman bu nasıl bir yıllık zaman aşımı ne zaman ve nasıl uygulanacak? Yani, sebepsiz zenginleşme eğer ödememe halinde ortaya çıkıyorsa o zaman bu kuralı uygulama imkânı yok. Müracaat hakkını kaybetmişse anlıyorum, ama zaman aşımına uğramışsa sebepsiz zenginleşme yoluna gidilebileceğini yazıyor madde. O zaman, işin içinden çıkılmaz bir duruma geliyoruz gibi geliyor bana. Bunun doğrusu, bu bir yıllık sürenin öbür zaman aşımının bitmesinden sonra başlamasıdır. Böyle bir öneri getirmek gerekir.

Son olarak, Tasarı'nın 812. maddesindeki zorluk, anlama zorluğu da giderilmemiş çeklere ilişkin. Sahte ve tahrif edilmiş çeklere ilişkin. Diyor ki, sahte ve tahrif edilmiş çeklerden doğan sorumluluk muhataba aittir. Ama muhatapın sorumluluğu kime karşıdır, bu yazılmamış. Çünkü çekle ödemelere ilişkin, özel düzenlemeleri bir yana bırakacak olursak, çek hukuku gereği, muhatap hâmile karşı sorumlu değildir. Bunu önce bir belirlemek lazım. O zaman, muhatapın sahtecilikten doğan sorumluluğu sadece karşılık ilişkisi nedeniyle, düzenleyene karşı olan sorumluluğudur. Yani cirantalara karşı ya da hâmile karşı sahtecilikten karşı bir sorumluluğu var mıdır, yok mudur, olmalı mıdır, olmamalı mıdır bunu tespit etmek gerekli. Bu konuda görüş ayrılıkları var. Doktrinde işlenmiş bir konu ama bu konuyu net bir hale getirmek gerekli, sahte ve tahrif edilmiş çekler açısından. Evet, başka bir diyeceğim yok.

Çok teşekkür ederim sayın Başkan.

Prof. Dr. Sabih ARKAN

Bir konuda fikrinizi öğrenmek istiyorum. Çekin ödenmesinin yasaklanmasından sonra ortaya nasıl bir durum çıkacak ve sorun nasıl halledilecek? Belli bir süre içinde keşidecinin iptal davası açması düşünülebilir mi?

Yrd. Doç. Dr. Şafak NARBAY

Hocama bu vesileyle, bana tekrar söz hakkı doğurduğu için çok teşekkür ediyorum, başta da arz etmiştim, önce Tasarıda Kıymetli Evrak Kitabında yapılanları anlatıktan sonra yapılması gerekenler üzerinde duracaktım. Maalesef, bana verilen süre içerisinde ancak yapılanları izah edebildim. Ben, TTK md. 711'de, Hocamın belirtmiş olduğu hususa ilişkin bir düzenleme yapılması kanaatindeyim. Sayın Prof. Dr. Sabih Arkan Hocam, 40. Yıl Türk Ticaret Kanunu görüşmelerinde de bu konuyu gündeme getirmişti. Konu, Yargıtay uygulamasında ve öğretide tartışmalıdır. Gerçi, Yargıtay ve öğretide bir grup yazar açısından ödeme yasağı hususunda hiçbir sorun yok. Yargıtay, keşidecinin muhatap bankaya ödeme yasağı istemini iletikten sonra, iptal davası açamayacağı görüşünü istikrarlı bir şekilde sürdürmektedir.

Sayın Hocam, şöyle bir önerim var; değerlendirilmesi açısından bir fıkra önerisi. Bir metin hazırladım. Bu metni, sayın hocalarımdan da hoşgörü ve anlayışlarına sığınarak madde metni olarak önermek istiyorum. Çözüm bekleyen önemli bir sorun hususunda bu teşebbüsümün bir gayret olarak değerlendirilmesini istiyorum. Üzerinde elbette tartışılacak hususlar vardır.

Bir de, yine çok özür dileyerek hocam, imkân verilirse ibraz süreleri konusunda da bir önerimi sunmak istiyorum. Bu husus da çok önemli. İbraz sürelerinin tespiti konusunda ölçü alınan yer neresi? İl sınırları mı, ilçe sınırları mı, büyükşehir belediye sınırları mı, belediye sınırları mı, yoksa keşidecinin iradesi mi? Her iki konudaki önerilerimi görüş ve değerlendirmelerinize arz etmek istiyorum.

Prof. Dr. Hasan PULAŞLI (Başkan)

Çok uzun olmaması kaydıyla sadece önerileri sunarsanız memnun oluruz.

Yrd. Doç. Dr. Şafak NARBAY

Çok teşekkür ederim hocam. Evet, ödeme yasağıyla ilgili önerimiz şu şekilde; "(3) Keşideci çekin kendisinin veya üçüncü bir kişinin elinden iradesi dışında çıkmış olduğu iddiasında ise muhatapın çeki ödemesini önleyebilir. Muhatap kendisine yöneltilmiş olan ödeme yasağı konulması istemi karşısında çek bedelini meşru hâmil lehine derhal bloke bir hesaba alır. Keşideci ya da çeki rızası dışında elinden çıkardığı iddiasında olan üçüncü kişi, muhataba ödeme yasağı konulduktan sonra en geç 10 gün içerisinde mahkemeye başvurarak çekin ödenmesinin durdurulması ve çekin kimin elinde olduğu bilinmiyorsa iptal; çekin kimin elinde bulunduğu bilindiği durumda ise istirdat isteminde bulunmak zorundadır. Aksi halde çek bedeli muhatap tarafından, çeki ibraz süresi içinde ödenmek üzere ibraz etmiş olan meşru hâmile ödenir. Hukuka uygun olmayan ödeme yasağı konulmasının sonuçlarına keşideci katlanmak durumundadır". Bu önerimin, Tasarı md. 799, f. 3'de yer almasının uygun olacağı düşüncesindeyim.

İbraz sürelerinin belirlenmesi konusundaki önerimiz ise, Cenevre kurallarını benimsemiş olan İsviçre Borçlar Kanunu'nun ibraz sürelerinin belirlenmesi konusundaki madde düzenlemesidir. Zaten, çek hakkındaki düzenlemelerimizin de kaynağı aynı sistemdir. Gerek İsviçre Borçlar Kanununun ilgili hükmü gerek Alman hukuku uygulamasında bir sorun yok. Bizde 1956 yılı şartlarında 6762 sayılı TTK md. 708'in düzenlemesi anlaşılabilirdi. Sadece çekle işleyen hesabın bulunduğu şubeye ibraz geçerli sayılıyordu. Geçerli bir ibrazdan söz edilebilmesi için, Hakkari şubesinin çekini, siz İstanbul'da iseniz Hakkari'ye götürcektiniz. Ancak 3167 sayılı Çek Kanunu, ibrazın yapılacağı muhatap kavramına açıklık getirdi ve bir çekin mutlaka çekle işleyen hesabın bulunduğu şubeye değil, muhatapın diğer şubelerine de ibraz edilebileceğini, bu ibrazın geçerli bir ibraz olduğunu hükme bağladı. Gelinen nokta ortadadır. Önerim şudur; İsviçre Borçlar Kanunu ve Alman Çek Kanununun ilgili düzenlemelerinde olduğu gibi, bir çek keşide edildiği ülkede ödenecek ise ibraz süresi sekiz gün; farklı ülkede ödenecekse yirmi gün; bu farklı ülkeler dünyanın ayrı kıtalarında yer alıyor ise yetmiş gün olarak Tasarı'da düzenlenmelidir. Kanaatimizce bu çözüm, ibraz ve ibraz süresine ilişkin ortaya çıkabilecek tüm sorunların önüne geçebilecektir. Süre verilirse gerekçelerini de ortaya koyabilirim ve sorunu tartışmaya hazırım.

Bir kez daha, bu önerilerimi açıklama fırsatı verildiği için teşekkür ediyorum.

Prof. Dr. Hasan PULAŞLI (Başkan)

Bunun yeri tabii ki burası değil, siz zaten yazılı metni vereceksiniz ve onlar değerlendirecek, yani yayımlanacaktır. Evet öneriniz için de çok teşekkür ederiz. Şimdi son iki kişiye, fazla uzun olmaması kaydıyla söz hakkı veriyorum; en arkadaki arkadaş, buyrun.

Mevci ERGÜN

Sayın Başkan, saygıdeğer hocalarım, değerli arkadaşlar.

Limited Şirketler hukukunda, yürürlükte olan 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu hükümlerinde, şirket ortağının, şirketten çıkması veya çıkarılması konusuna

yer verilmiştir. Ancak, yeni bir yaklaşımdan hareketle, Tasarı'da anonim şirketlerde de görüyoruz ki, birleşme, bölünme ve değiştirme bölümünün birleşmeye ilişkin kısmında da bu anlayış benimsenmiştir. Yani bir anonim şirkette bir pay sahibinin de yine şirketten, belirli koşullar altında çıkması veya çıkarılması öngörülmektedir. Türkiye'nin gerçeklerine baktığımızda bu konu çok büyük sorunlar doğurmaktadır. Birleşme dışında acaba anonim şirkette pay sahibi olan bir kimse şirketten haklı sebeplerin bulunması halinde çıkabilir mi ya da çıkarılabilir mi? Mevcut Tasarı'ya göre mümkün değildir.

Diğer taraftan pay sahibinin paydan vazgeçmesi de yasaktır. O halde ülkemizde yaşanan bu sorunun çözülmesi ve konuya Tasarı'da yer verilmesi çok önemli hale gelmiştir. Çevremizdeki pek çok sanayici ve iş adamı bunun ızdırabını çekmektedir. Şöyle bir düşünelim; halka açık olmayan bir şirket, bu şirkette %51'e sahip bir ortak ve diğer ortaklar da yine sermayenin %49'unu teşkil etsinler. Böyle bir anonim şirkette pay devrini eğer siz bağlam hükmüne bağlı kılarırsanız ya da olmasa bile, siz eğer ki şirkette hâkim durumda olmadığınızdan dolayı yönetimde söz sahibi değilseniz, siz diğer ortaklara payınızı devretmek istediğinizde değeri karşılığında almak istemiyorsa ve siz onun gerçek değeri üzerinden dışarıda satamıyorsanız, o takdirde bu şirketin bütün devamı süresince o pay elinizde hiçbir işe yaramayacaktır. Artık genel kurullarda temettü de verilmediği takdirde, çok büyük bir sermayenin atıl kılması söz konusudur. Bu durum büyük huzursuzluklara neden olmaktadır. Umuyoruz ki, Tasarı çalışmasında bu konu göz önüne alınır. Yaklaşımın biraz daha derinleştirilerek, birleşme dışında da haklı sebeplerin bulunması halinde, yine paydaş olan bir kimsenin anonim şirketlerde, şirketten çıkmasına veya çıkarılmasına uygun bir düzenleme getirilmesinde yarar vardır.

İkinci olarak, ülkemizdeki mevcut yapı göz önüne alındığında, Tasarı'da yer alan; anonim şirketin bir başka anonim şirkette pay sahibi olması halinde, bu şirketin yönetimine temsilci olarak seçilmesi için fakülte mezunu olma koşulu aranması yolundaki düzenleme de isabetli olmamıştır.

Prof. Dr. Hasan PULAŞLI (Başkan)

Sayın konuşmacı şirketler hukukuyla ilgili olan bu bölümler daha önceki oturumlarda tartışıldığı için, benim sizden özellikle ricam, şimdi kıymetli evrakla ilgili bir tartışınız veya öneriniz var ise onları rica edeyim. Ancak sadece kıymetli evrakla ilgili olsun. Ufak bir açıklama için evet buyrun sayın Doç. Dr. Yıldız.

Doç. Dr. Şükrü YILDIZ

421'in 1. fıkrası "Kanunda ve esas sözleşmede aksine hüküm bulunmadığı takdirde *esas sözleşmeyi değiştiren kararlar, genel kurulda mevcut olan oyların çoğunluğu ile alınır*. Bu nisabı düşüren veya nisbî çoğunluğu öngören sözleşme hükümleri geçersizdir." şekilde kaleme alınmış. Burada kullanılan terim farklılığının gerekçesini çözemediğim için örnek vermedim. 1. fıkranın metninde genel kurulda mevcut olan oyların çoğunluğu diyor, genel kurulda temsil edilen sermayenin çoğunluğu denilmiyor. Maddenin 4. fıkrasında ise "Aşağıdaki *esas sözleşme değişikliği kararları sermayenin en az yüzde ellisini oluşturan payların sahiplerinin*

olumlu oylarıyla verilebilir.” biçiminde düzenlenmiş. Dolayısıyla 1. fıkra genel kurulda mevcut olan oyların çoğunluğunu, 4. fıkra sermayenin en az yüzde ellisini oluşturan payların olumlu oyundan bahsediyor.

421'inci maddenin 1. fıkrasının gerekçesinde “Birinci fıkra, esas sözleşmenin değiştirilmesinde karar nisabına ilişkin genel hükmü içermektedir. Genel karar nisabı genel kurulda mevcut bulunan oyların çoğunluğudur.” şeklinde bir açıklama yapılmış; ancak, neden genel kurulda mevcut bulunan oy kavramının kullanıldığı açıklanmamıştır. Sayın Hocam *Ünal Tekinalp*'den de onun açıklamasını alamadığım için, bu kavramın neden benimsendiğini bilemiyorum.

Maddenin 4. fıkrasının gerekçesi ise “Hüküm hem toplantı hem de karar nisabına ait olup “en az” ibaresi, nisapların hafifletilmesinin mümkün olmadığını vurgulamaktadır.” şeklindedir. Buradaki nisap hem toplantı hem karar nisabına aitse, 1. fıkrada gösterilen karar nisabı neyle ilgilidir, o konuda bir şey söyleyemeyeceğim. Ancak 421. maddenin 1. fıkra hükmüyle, 4. fıkra hükmü arasında hem terim farklılığı, hem de kural uyumsuzluğu bulunduğu açık.

Prof. Dr. Hasan PULAŞLI (Başkan)

Şimdi anonim şirket genel kurulunda oyları kimler kullanır? Tabii ki pay sahipleri ve dolayısıyla genel kurulda pay temsil ediliyor.

Doç. Dr. Şükrü YILDIZ

Ben 1. fıkradaki düzenlemenin, oydaki imtiyazı da kapsayacak şekilde ve genel kurulda var olan oyların (adi ve imtiyazlı) hepsini ifade etmesi için farklı terim kullanılmış olabileceğini düşünmeye başlamıştım. Ancak, esas sözleşme değişikliğinde oyda imtiyaz dikkate alınmıyor. Tasarı md. 479'un 3. fıkrasında bu husus açıkça ifade edilmiş. Bu kural sadece bizim hukukumuzda has bir düzenleme. İsviçre ve Alman hukukunda yok. 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 387. maddesindeki kural Tasarı'da da benimsenmiş olduğu için, yukarıda dile getirilen düşünce hukukî dayanaktan yoksun oluyor.

Prof. Dr. Hasan PULAŞLI (Başkan)

Çok teşekkür ederim. Oylardan amaç zaten onu kullanacak olan pay sahipleridir ve burada (genel kurul toplantılarında) pay temsil edilmektedir. Doğal olarak bir genel kurulda oyların çoğunluğu derken, mutlaka orada sermayenin, yani payın temsil edilmesi söz konusu edilmektedir. Bu nedenle, burada örnek verilemez diye bir şey söz konusu olamaz.

Evet şimdi Tasarı'yı hazırlayan Başkan burada yoktur ama, gıyabında sayın Prof. Dr. *Ünal Tekinalp*'e ve Komisyon'da görev alan bütün arkadaşlara ve bu toplantıyı düzenleyen, Banka ve Ticaret Hukuku Enstitüsü Müdürü sayın Doç. Dr. *İsmail Kırcı*'ya ve değerli mesai arkadaşlarına huzurlarınızda çok teşekkür ediyoruz. İnşallah bütün konuşulanlar kayda alınır ve değerlendirilir; çünkü, Türk Ticaret Kanunu Türkiye'yi ilgilendiren temel bir yasadır. Hepinize tekrar çok teşekkür ederim.